

Yasak

KASIM 2018 / SAYI 9

www.gazeteduvar.com.tr

duvardibi

Selamlar,

Gazete Duvar yayına başladığı günden bu yana sadece enformatik içeriği değil, o içeriklerin daha iyi anlaşılabilmesi için gerekli düşünsel, uzmanlığa dayalı içeriğin üretim ve sunumuna da önem vermeye gayret etti. İnternetin sağladığı hızlı enformasyon ve bilgi akışının yararlarının yanı sıra, bir müddet sonra baş edilmesi zor bir kargaşaya, en özetle aranan şeyin bulunmasını güçleştiren bir entropiye yol açmak gibi zararlı yönleri de olduğu malum. Bu güçlüğü aşabilmek için başladığımız, Forum sayfalarında kullanılan metinlerin bir derlemesinden oluşan dergimizin dokuzuncu sayısının başlığı 'Yasak'.

Öznur Sevdiren, Beren Azizi, Faruk Loğoğlu, Ali Rıza Arıcan, Duygu Keskin Hatton, Eylül Deniz Yaşar, Alp Altınörs, Orbay Soydan, Mehmet Mim Kurt, Nuran Gülenç ise dokuzuncu sayımıza katkıda bulunan isimler.

Her zaman dediğimiz gibi: Gayret bizden himmet okurdan... İyi okumalar.

Yayın Tarihi: Kasım 2018

Genel Yayın Yönetmeni: Ali Duran Topuz

Yayına Hazırlayan: Cennet Sepetci

AND Gazetecilik ve Yayıncılık, San. ve Tic. A.Ş. adına Yayın Sahibi: Vedat Zencir

İcra Kurulu Başkanı ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Ömer Araz

Katkıda Bulunanlar: Öznur Sevdiren, Beren Azizi, Faruk Loğoğlu, Ali Rıza Arıcan, Duygu Keskin Hatton, Eylül Deniz Yaşar, Alp Altınörs, Orbay Soydan, Mehmet Mim Kurt, Nuran Gülenç

Yönetim Yeri: Maslak Mahallesi Ahi Evran Cad. Nazmi Akbacı İş Merkezi 233-234 Sarıyer/İstanbul Santral (212) 3463601, Faks (212) 3463635

Duvar Dibi Dergi'de yayımlanan yazı, haber ve fotoğrafların her türlü telif hakkı AND Gazetecilik ve Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye aittir. İzin alınmadan, kaynak gösterilmeden ve link verilmeden iktibas edilemez.

<https://gazeteduvar.com.tr>
info@gazeteduvar.com.tr

Bu sayıda...

5

Kamudan ihraçlar 'müebbet yasaklılık' etkisi doğurabilir mi?

13

LGBTİ+ etkinliklerini yasaklamak ne demek?

16

F-35'ler yasaklanırsa neler olacak?

20

Çinli de yasaklıyor ama...

24

Danimarka'daki burka yasası: Kutsallarımızı değişelim mi?

27

Amerikan demokrasisi kan kaybediyor!

30

Yılmaz Güney'in 'Yol'undan göstergelerin Doğu'suna

35

Oyları yüzde 52'yi bulan ittifak nasıl engellendi?

40

Türkiye 24 Haziran'a hangi birikimle geldi?

46

Mağdurun edebiyatından mağrurun iktidarına
28 Şubat

50

Cam işçisinin grevi bir kez daha yasaklandı

52

Kitaplarda 'Yasak'...

Kamudan ihraçlar ‘müebbet yasaklılık’ etkisi doğurabilir mi?

OHAL KHK’leri düzenlemelerinde ihraç kararı, niteliği ve sonuçları itibarıyla cezai nitelikte bir düzenlemedir. Zira, ‘kamu personeline ilişkin tedbirler’ başlığı altında suç ithamı yönü ağır basan bazı fiillere ilişkin olarak mahkûmiyet kararı olmaksızın bir ihraç sonucu öngörülüyor. Söz konusu düzenlemelerin lafzı ve “mahkûmiyet” ifadesi bu tedbirin cezai niteliğini açıklıkla ele veriyor. Dahası, böyle bir ihraç OHAL KHK’leri çerçevesinde kamu hizmetinden müebbet yasaklılık sonucu doğuruyor ki böyle bir sonuç Türk Ceza Kanunu’nun 53. maddesinde dahi düzenlenmiş değil.

Yeni güne yeni bir ihraç kararnamesi ile başladık. 697 sayılı OHAL KHK’si bazı kamu görevlilerin iadesini öngörürken yine listeler halinde 262 kamu personelinin “başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın” kamu görevinden çıkarılmasını düzenliyor (md. 1). Olağanüstü hal KHK’leri ile kamu görevinden ihraçlar, bugüne kadar bir dizi veçhesiyle tartışıldı. Bir OHAL KHK’si ile bireysel idari işlem yapılamayacağı, söz konusu ihraç kararlarının olağan cezai ve disiplin soruşturmaları dışında bir usulle yapılmasının mümkün olmadığı, bu haliyle masumiyet karinesinin ihlal edildiği itirazları sık sık gündeme geldi (1). OHAL altıncı kez uzatılırken, düzenlemelerin bireyler

ÖZNUR SEVDİREN

bakımından yaratacağı hukuki sonuçlar üzerinde ise nispeten daha az duruldu. Bu bakımdan geçtiğimiz günlerde Türkiye Barolar Birliği'nin Dr. Cenk Yiğiter'i avukatlığa kabul kararının Adalet Bakanlığı tarafından idari yargıya taşınması sırasında ileri sürülen argümanların (2), ihraç kararının bugüne kadar üzerinde pek durulmayan cezai boyutunu (3) bütün çıplaklığı ile ortaya çıkardığı kanaatindeyim.

Adalet Bakanlığı, Yiğiter'in avukatlık başvurusunun kabul edilemeyeceği görüşünün dayanaklarından biri olarak 679 sayılı Olağanüstü Hal KHK'sini gösteriyor. 'Kamu personeline ilişkin tedbirler' başlığı taşıyan 1. madde şu içerikte:

"(1) Terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan ve ekli (1) sayılı listede yer alan kişiler kamu görevinden başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın çıkarılmıştır. Bu kişilere ayrıca herhangi bir tebligat yapılmaz. Haklarında ayrıca özel kanun hükümlerine göre işlem tesis edilir.

(2) Birinci fıkra gereğince kamu görevinden çıkarılan kişilerin, mahkûmiyet kararı aranmaksızın, rütbe ve/veya memuriyetleri alınır ve bu kişiler görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmezler; bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemezler, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemezler.."

679 sayılı KHK, hem öncesinde hem de daha sonra yayımlanarak yürürlüğe giren KHK'lerle ortak bir düzenleme niteliğinde. Esasen, kamu görevlilerine ilişkin tedbirler başlıklı bu düzenleme öncelikle kamu görevinden çıkarma usulünü düzenleyen 667 sayılı KHK'de daha farklı esaslara tabi tutulmuş ve bu KHK kamu görevinden çıkarma usulünü çoğunlukla ilgili kamu görevlisinin tabi olduğu kanuna atıf yaparak düzenlemişti. Ancak, burada da bir soruşturma yapılmaksızın kamu görevlilerin söz konusu düzenlemenin belirlediği kişi ve merciler tarafından çıkarılması usulü benimsenmişti. Bu düzenlemeye rağmen, listeler halinde ihraç bütün itirazlara rağmen devam etti ve hatta Ekim 2016 tarihli 6749 sayılı Kanun'un (4) kamu görevlilerine ilişkin tedbirler başlığı ile 667 sayılı KHK düzenlemesine geri dönmesi de sonucu değiştirmede.

Kuşkusuz, kamu personeli ile ilgili bu tedbirin idare hukuku açısından tavsifi ve sonuçları birçok yönüyle son derece kritik. Olağan bir süreçte adil yargılanma hakkı çerçevesinde yapılacak bir disiplin soruşturması ve haliyle bağlantılı bir adli soruşturmada varılacak sonuca göre hareket edilmesi gerekirken, olağanüstü hal çerçevesinde durumun gerektirdiği ve ölçülülük ilkesi ile bağdaşmayan bu tedbirin alınması, aşağıda tartışılacağı gibi, olağanüstü halin anayasası niteliğindeki, Anayasa md. 15 ile hiçbir biçimde bağdaşmıyor. Yine, bu tedbir, Anayasa'nın OHAL ile ilgili düzenleme başlığı altında düzenlediği 121. maddedeki "halin gerektirdiği tedbir" ile OHAL Kanunu md. 4'te "olağanüstü halin gerekli kıldığı konular" olarak belirtilen alanların dışında kalıyor. Sonuçları itibarıyla, her yurttaşın kamu hizmetlerine girme hakkının düzenlendiği Anayasa md. 70 ile herkesin dilediği

//

Kuşkusuz, kamu personeli ile ilgili bu tedbirin idare hukuku açısından tavsifi ve sonuçları birçok yönüyle son derece kritik. Olağan bir süreçte adil yargılanma hakkı çerçevesinde yapılacak bir disiplin soruşturması ve haliyle bağlantılı bir adli soruşturmada varılacak sonuca göre hareket edilmesi gerekirken, olağanüstü hal çerçevesinde durumun gerektirdiği ve ölçülülük ilkesi ile bağdaşmayan bu tedbirin alınması, aşağıda tartışılacağı gibi, olağanüstü halin anayasası niteliğindeki, Anayasa md. 15 ile hiçbir biçimde bağdaşmıyor.

//

Anayasa Mahkemesi, 2016 yılı Ağustos ayında ihraç edilen iki eski Anayasa Mahkemesi üyesi ile ilgili verdiği kararda (5), kamu personeli ile ilgili bu nitelikte bir düzenlemeyi sadece kamu görevinden ihraç ile ilgili bir kriter olarak değerlendiriyor. Mahkemeye göre, bu 'kanaat' cezai sorumluluğun bulunup bulunmadığından bağımsız olarak sadece meslekte kalmanın uygun olup olmadığı yönünde bir değerlendirme niteliğinde.

//

Gerçekten öyle mi?

alandaki çalışma hürriyetini düzenleyen Anayasa md. 48'e aykırı. Ayrıca listeler halinde ihracın gerek ceza mevzuatı gerekse kamu personelinin disiplin mevzuatı açısından geçerli soruşturmanın gizliliği prensibine aykırı olduğu da açık. Yine, bu listelemenin muhatapları açısından kriminolojik bir referansla damgalayıcı etkisi olduğu ve dolayısıyla anayasal bir hak olan kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının ihlali niteliğinde olduğu söylenebilir. Ancak, kamu görevlilerine ilişkin tedbirlerin cezai niteliği de son derece baskın ve ceza hukuku yönünden de değerlendirmeyi zorunlu kılıyor.

KAMUDAN İHRACIN "ŞARTLARI"

Böyle bir değerlendirme için öncelikle bütün OHAL KHK'lerinde bulunan kamu personelleri ile ilgili ortak düzenlemelerin bugüne kadar üzerinde daha fazla durulan etkilerini hatırlamakta fayda var. 'Kamu personeli ile ilgili tedbirler' başlıklı bu düzenlemelerde terör örgütlerine üyelik yanında "mensubiyet, iltisak ve irtibat" ile "MGK tarafından devletin milli güvenliğine karar verilen yapı" gibi büyük ölçüde Terörle Mücadele Kanunu'nda, Türk Ceza Kanunu'nda veya örnek olsun 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda bulunmayan bazı yeni kategorilerden hareket ediliyor. Bu yönüyle, söz konusu hükümlerin gerek ceza soruşturmaları gerekse de muhtemel bir disiplin soruşturmasının hukukumuzda temel dayanağını oluşturan suçta ve cezada kanunilik ilkesi ile bağdaşmayacağı esasen çok açık. Dahası bu düzenlemeler, yine gerek ceza mevzuatı açısından gerekse de disiplin mevzuatı açısından mevcudiyeti zorunlu adil yargılanma hakkı ile ilgili güvenceleri içermeksizin ihraç sonucu öngörüyor. Anayasa Mahkemesi, 2016 yılı Ağustos ayında ihraç edilen iki eski Anayasa Mahkemesi üyesi ile ilgili verdiği kararda (5), kamu personeli ile ilgili bu nitelikte bir düzenlemeyi sadece kamu görevinden ihraç ile ilgili bir kriter olarak değerlendiriyor. Mahkemeye göre, bu 'kanaat' cezai sorumluluğun bulunup bulunmadığından bağımsız olarak sadece meslekte kalmanın uygun olup olmadığı yönünde bir değerlendirme niteliğinde. Gerçekten öyle mi? Hüküm, süre yönünden "bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemezler, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemezler" ifadesi ile olağanüstü halin kaldırılmasından sonra da geçerli olacak bir düzenleme olarak öngörülüyor. Nitekim, Anayasa Mahkemesi, OHAL bakımından süre koşulunu dikkate almaksızın bu tedbiri "geçici olmayan ve nihai sonuç doğuran olağanüstü tedbir" olarak değerlendiriyor (6). Bu haliyle söz konusu düzenlemenin "Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz" ile "ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur" düzenlemelerini içeren Anayasa md. 38'e aykırı olduğu açık. Keza, Türk Ceza Kanunu md. 2'de yasak olarak öngörülen "(K)anunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbirleri uygulanmaz" ile "(İ)darenin genel düzenleyici işlemleriyle suç ve ceza

konulamaz” ilkelerine aykırı bir düzenleme içeriyor. Çünkü en özet haliyle bu düzenleme, ancak kanun ile düzenlenebilecek bir alanda KHK ile düzenleme yapıyor ve KHK ile düzenleme yaptığı alan bakımından kanunda açıkça tanımlanmayan “kamu görevinden yasaklılık” hükmünü bir adli soruşturma olmaksızın dahi uygulanabileceği varsayımına dayanıyor.

Bu haliyle kamudan ihracın bir ceza yaptırımı olarak düzenlendiği ve/veya ceza hukuku açısından sonuç doğurduğu çok açık. Zira, Türk Ceza Kanunu’nun 53. maddesi bir güvenlik tedbiri olarak “belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma” yaptırımını düzenliyor. TCK md. 53’e göre kişinin, kasten işlemiş olduğu suçtan dolayı hapis cezasına mahkûm olmasının kanuni sonucu olarak “bir kamu kurumunun veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşunun iznine tabi bir meslek veya sanatı, kendi sorumluluğu altında serbest meslek erbabı veya tacir olarak icra etmekten” de yoksun bırakılması söz konusu. Cezası ertelenen kişi yönünden de bu tedbirin uygulanması hâkim takdirine bırakılmış durumda. Maddenin 2. fıkrasına göre bu tedbire “cezanın infazı tamamlanıncaya kadar” devam edebilir. Madde gerekçesine göre de, hak yoksunluğu süresiz olamaz. Ceza kanununda kamudan ihracın muadili niteliğindeki TCK md. 53 hükmü ile kamudan ihraç bir dizi yönüyle ortak bir niteliğe sahip ve hatta kamudan ihracın kişi bakımından ömür boyu sürecek bazı sonuçları olduğu kabul ediliyor. Dolayısıyla, Anayasa Mahkemesi’nin aksi yorumuna karşın, Olağanüstü Hal düzenlenmelerinde kamu görevlilerine ilişkin tedbir olarak öngörülen “ihraç” cezai bir karakteri bulunan bir tedbir. Bu hükümlerle, Cenk Yiğiter örneğinde olduğu gibi ihraç edilen kamu personelinin hiçbir biçimde çalıştırılmamasının önünün açılmak istendiği anlaşılıyor.

Esasen, bu tür bir düzenleme, bir anayasal istisna rejimi bakımından ilk defa gündeme gelmiyor. 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu’nda da benzer bir düzenleme söz konusu idi. Bu tedbir de aslında bir yaptırım sonucu doğuruyordu. Nitekim, 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu’na dayanarak işine son verilen kamu personelinin yeniden kamuda istihdamı ile ilgili Danıştay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu’nun 1989 tarihli kararı (7) “kamu hizmetinden çıkarılma”nın bu yönünü eski ceza kanununda bulunan kamu hizmetinden yasaklılık yaptırımını ile karşılaştırıyor. Son derece önemli olan bu kararda, Kurul, bu ‘tedbiri’ ceza kanunundaki düzenleme ile karşılaştırıyor ve şu sonuçlara varıyor: “...Ceza Kanunu hükümlerine göre cezalandırılmış kişilerin belli koşulların oluşması halinde tecil, mahkumiyetin esasen vaki olmamış sayılması, memnu hakların iadesi veya adli sicildeki hükümlülük kaydının silinmesi gibi hukuki yollarla yeniden kamu hizmetine girmelerinin mümkün olduğu bir hukuk düzeninde, kendilerine savunma olanağı verilmemiş ve haklarında suçluluklarına ilişkin herhangi bir yargı kararı bulunmayan kimi vatandaşlar ömür boyu bu haktan yoksun kalacaklar, böylece yargılanmış, suçluluğu hükmen sabit olmuş kişilere göre daha olumsuz bir hukuki durumun içine sokulmuş olacaklardır.

//

Anayasa Mahkemesi’nin aksi yorumuna karşın, Olağanüstü Hal düzenlenmelerinde kamu görevlilerine ilişkin tedbir olarak öngörülen “ihraç” cezai bir karakteri bulunan bir tedbir. Bu hükümlerle, Cenk Yiğiter örneğinde olduğu gibi ihraç edilen kamu personelinin hiçbir biçimde çalıştırılmamasının önünün açılmak istendiği anlaşılıyor.

//
AİHS md. 15,
olağanüstü hallerde
dahi sınırlandırılması
mümkün olmayan hak
kategorilerini istisna
tutuyor. Bu kategoriler,
yaşam hakkı, işkence
ve insanlık dışı veya
aşağılayıcı muamele
ve ceza yasağı, zorla
çalıştırma yasağı
ve suçta ve cezada
//
kanunilik ilkesidir.

Yine, sıkıyönetim ilanını gerektiren nedenlerin ortadan kalkmış ve normal yönetim sürecine girilmiş olmasına karşın, yasaklama hükmünün sürdürülmesi, ilgililer hakkında toplumda olumsuz değer yargılarına neden olacak, onların manevi kişiliklerini zedeleyecektir. Bu tür bir uygulamanın Türkiye`nin de taraf olduğu ve onayladığı İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi`nin 5 inci, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin üçüncü maddesinde açıklanan “Hiç kimse haysiyet kırıcı ceza ve muameleye tabi tutulamaz” kuralı ile bağdaşmayacağı açıktır. (Vurgular bana ait.)

Danıştay`ın “bir daha kamu hizmetinde çalıştıramazlar” düzenlemesini, AİHS md. 3`te düzenlenen işkence ve kötü muamele yasağına aykırı olarak gördüğü bu karar bugün açısından son derece önemlidir. Zira, ilgili İçtihadı Birleştirme Kararı`nda Danıştay, söz konusu ifadenin ancak sıkıyönetim süresiyle sınırlı bir hüküm olarak değerlendirilmesi gerektiğini ve ancak sıkıyönetim süresince hukuki sonuç doğurabileceğini kabul etmiştir.

Bugün her ne kadar aksi bir hava söz konusu olsa da OHAL KHK`lerinin müebbet etkisi olabilmesinin hiçbir surette mümkün olmaması gerekir. Kaldı ki, bir anayasa hukukçusu olarak Prof. Dr. Burhan Kuzu dahi OHAL KHK`lerinin süresi yönünden bu görüşü savunmuş- tur (8). Burada en az bu soru kadar kritik bir konu ise esasen kamu görevlileri ile ilgili bu tedbirin alınmasının Anayasa md. 15 ve OHAL Kanunu çerçevesinde alınmasının mümkün olup olmadığı meselesidir.

OHAL'DE KAMUDAN İHRAÇ TEDBİRİNE BAŞVURULMASI MÜMKÜN MÜ?

OHAL KHK`leri ile böyle bir düzenleme yapılıp yapılamayacağı, OHAL KHK`leri açısından konu (olağanüstü halin gerekli kıldığı konular), süre ve ölçülülük gibi pek çok mesele ile ve bu arada, OHAL KHK`leri ile suç ve ceza ihdas eden düzenlemeler yapılıp yapılamayacağı ile ilişkili (9). OHAL KHK'si ile böyle bir düzenleme yapılamayacağı yönündeki görüşümü detaylandırmayı biraz erteleyerek, konunun OHAL ile ilgili normatif çerçeve açısından tartışma konusu dahi olmaması gereken bir alana temas ettiği hususunun özellikle altını çizmek istiyorum. Soru en yalın hali ile şudur: Cezai karakteri haiz bir normun, bir KHK düzenlemesi ile geçmişe yürür bir şekilde düzenlenmesi hukuk devletinde kabul edilebilir mi?

Anayasa'nın olağanüstü hallerle ilgili 15. maddesinin de dayanağını oluşturan AİHS 15. madde, olağanüstü hallerde “yükümlülüklerin azaltılması” (10) bağlamında asgari standartları belirliyor. AİHS 15. madde ise, olağanüstü hallerde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimi bakımından “savaş veya ulusun varlığını tehdit eden bir genel tehlike”nin mevcudiyetini ön şart olarak belirttikten sonra, olağanüstü hallerde dahi taraf devletlere ‘durumun kesinlikle gerektirdiği ölçüde’ hareket etme zorunluluğu getirerek, ölçülülük ilkesini olağanüstü haller yönünden de açıkça vurguluyor. Aynı şekilde, taraf devletlerin ‘uluslararası hukuktan doğan başka yükümlülüklere ters düşmemesi’ de zorunlu. AİHS md. 15, olağanüstü hallerde dahi

sınırlandırılması mümkün olmayan hak kategorilerini istisna tutuyor. Bu kategoriler, yaşam hakkı, işkence ve insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ve ceza yasağı, zorla çalıştırma yasağı ve suçta ve cezada kanunilik ilkesidir.

Anayasa 15. madde ise, aykırı düzenleme yapılması olanağı bulunmayan temel hakların çekirdek kategorisi içinde savaş hukukuna uygun filler sonucu meydana gelen ölümler dışında, kişinin yaşama hakkının korunmasını, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamamasını, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamamasını ve bunlardan dolayı suçlanamamasını; suç ve cezaların geçmişe yürütülmemesini ve suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimsenin suçlu sayılamayacağına ilişkin hakları sayıyor.

BM Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin olağanüstü durumda yükümlülük azaltma ile ilgili 4. maddesi, ölçülülük ve uluslararası hukuktan doğan diğer yükümlülüklerle aykırı olmama şartının yanında "ırk, renk, cinsiyet, dil, din toplumsal köken" gibi nedenlerle ayrımcılık yapılmaması koşulunu ayrıca ve açıkça belirttikten sonra yaşam hakkı, işkence yasağı, kölelik yasağı (md. 8/1, 2. fıkralar), borç nedeniyle hapis yasağı, suçta ve cezada kanunilik ilkesi, kişi olarak tanınma hakkı ile düşünce, vicdan ve din özgürlüğü hakkına ilişkin yükümlülükleri azaltmanın mümkün olmadığını belirtiyor.

KANUNİLİK İLKESİNİN İHLALİ OLARAK İHRAÇ YAPTIRIMI

Dolayısıyla gerek Anayasa, gerek Türkiye'nin taraf olduğu Sözleşmeler, kısmen farklılaşmakla birlikte suçta ve cezada kanunilik ilkesine özel bir önem atfediyor. AİHM'in pek çok kararında, Sözleşme'deki koruma mekanizmaları açısından kanunilik ilkesinin önemli bir yere sahip olduğunu, taraf devletlerin bu hükümler ile ilgili yükümlülüklerin azaltılması yoluna gidememesinin, Sözleşme'nin 7. maddesinin hukukun üstünlüğü ilkesi açısından önemini ortaya koyduğunu belirtiyor (11).

AİHM içtihadını bu bağlamda değerlendirdiğimizde bazı sonuçların altının çizilmesi zorunlu. Birincisi, AİHM kanunilik ilkesinin konusu ve amacının keyfi soruşturma, mahkûmiyet ve cezalandırma açısından etkili güvenceler yaratmak olduğunun altını çiziyor (12). Mahkemeye göre, Sözleşme'deki 'suç isnadı' (13) ve 'ceza' kavramları özerk kavramlardır, zira mahkeme iç hukuktaki nitelendirmelerle bağlı değildir. AİHM'e göre, 7. maddenin etkili bir koruma sağlayabilmesi için Mahkeme'nin görünümüne değil, esasa girerek bir değerlendirme yapması gereklidir (14). AİHM, suç olarak nitelendirilen bir fiile ilişkili olarak 'cezanın' uygulanmasını, başka bir deyişle suç isnadının, bir başlangıç noktası olabileceğini ancak bunun yegâne kıstas olarak değerlendirilemeyeceğini belirtmektedir. Nitekim, Mahkeme iç hukuk sisteminde disiplin suçu olarak tanımlanan bir fiilin de ceza olarak kabul edilebileceğini daha 1976 yılında Hollanda'ya karşı verdiği Engel

//

Söz konusu düzenlemelerin lafzı ve “mahkûmiyet” ifadesi bu tedbirin cezai niteliğini açıklıkla ele veriyor. Dahası, böyle bir ihraç OHAL KHK’leri çerçevesinde kamu hizmetinden müebbet yasaklılık sonucu doğuruyor ki böyle bir sonuç Türk Ceza Kanunu’nun 53. maddesinde dahi düzenlenmiş değil.

ve diğerleri kararında kabul etmiştir. Almanya ile ilgili bir kararında ise AİHM trafik düzeni ile ilgili idari para cezasını gerektiren kaba-hat bakımından da ‘suç isnadı’nın bulunduğunu kabul etmiştir (16). AİHM’e göre, bu bakımdan ‘suç ithamı’ ile ilgili yapılacak incelemede, suçun niteliği ve muhtemel cezanın niteliği ve ağırlığı dikkate alınacaktır. Mahkeme, sözü edilen kriterleri, kümülatif bir biçimde değil ayrı ayrı dikkate almaktadır (17). Yapılan değerlendirme neticesinde kesin bir sonuca ulaşamaması durumunda, Mahkeme, her iki kriterin birlikte değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. İkincisi, ‘ceza’ kavramının nasıl tanımlandığı konusunda ise AİHM’e göre, tedbirin niteliği ve amacı, ulusal hukukta nasıl tanımlandığı, bu tedbirin kabulüne ilişkin usulü, icrası ve ağırlığı da dikkate alınarak bir değerlendirme yapılacaktır (18).

Son olarak belirtmek gerekir ki, AİHM, Sözleşme kapsamında korunan bir hakka dönük müdahale bakımından müdahalenin mutlak makul biçimde öngörülebilir ve erişilebilir olan bir yasal düzenleme ile yapılmasını zorunlu görmektedir (19).

Konu ile ilgili AİHM içtihadının da işaret ettiği üzere, OHAL KHK’leri düzenlemelerinde ihraç kararı, niteliği ve sonuçları itibarıyla cezai nitelikte bir düzenlemedir. Zira, ‘kamu personeline ilişkin tedbirler’ başlığı altında suç ithamı yönü ağır basan bazı fiillere ilişkin olarak mahkûmiyet kararı olmaksızın bir ihraç sonucu öngörülüyor. Söz konusu düzenlemelerin lafzı ve “mahkûmiyet” ifadesi bu tedbirin cezai niteliğini açıklıkla ele veriyor. Dahası, böyle bir ihraç OHAL KHK’leri çerçevesinde kamu hizmetinden müebbet yasaklılık sonucu doğuruyor ki böyle bir sonuç Türk Ceza Kanunu’nun 53. maddesinde dahi düzenlenmiş değil. Yukarıda belirtildiği gibi, Anayasa Mahkemesi, bu durumun OHAL ile bağlantılı olarak kamu personelinin istihdamı ile ilgili bir sorun olduğu görüşünde. Ne var ki, söz konusu OHAL KHK’lerinin ve konuyu yeniden düzenlemesine rağmen uygulanmayan 6479 sayılı Kanun ile muhatapları açısından ilgili düzenlemeden önce öngörülmesi mümkün olmayan cezai nitelikte sonuçlar doğuruyor. Böyle bir düzenleme hukuki olarak nasıl tavsif edilirse edilsin cezai bir niteliği olduğu açıktır. Bu yönüyle, OHAL KHK’leri ile OHAL Kanunu’ndaki tedbirleri aşan ve bir ceza normu ihdas eden bu tedbirin süresiz ve geçmişe dönük uygulanmasının OHAL ile ilgili asgari çerçeve gözetildiğinde dahi hiçbir biçimde kabul edilemeyeceğini bir kez daha vurgulamak isterim.

(1) Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu (Venedik Komisyonu), 15 Temmuz 2016 Başarısız Darbe Girişimi Sonrasında Çıkarılan 667 ila 676 sayılı Olağanüstü Hal Kanun Hükmünde Kararnameleri Hakkında Görüş’ (9-10 Aralık 2016), CDL-AD [2016]037, İnsan Hakları Ortak Platformu, ‘Olağanüstü Hal Tedbir ve Düzenlemeler, 31 Ağustos 2017, . Eğitim-Sen, ‘OHAL ve KHK’lerin Eğitim Emekçilerine ve Akademiye Etkileri’, Güncel Hukuk, sy. 166, s. 46-48, 2017. Günday, Metin, OHAL, ‘İhraç KHK’leri ve Hukuki Durum’, Ankara Barosu Dergisi, c. 75, sy. 1, s. 29-38. 2017, Gözler, Kemal, ‘15 Temmuz Kararnameleri, Olağanüstü Hal Kanun Hükmünde Kararnamelerinin Hukuki Rejiminin İfsadı Hakkında Bir İnceleme’, (17 Şubat 2017).

(2) ‘Bakanlıktan imzacı akademisyen kararı...’Stajyer bile olamaz’, Hürriyet (Mesut Hasan Benli) 2

Ocak 2018,

[3] Önemli bir istisna için bkz., Altıparmak, Kerem, 'OHAL KHK'leri "Sivil Ölüm" mü Demek', Bi-anet, 6 Eylül 2016.

[4] Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun, Resmi Gazete no: 29872, 29 Ekim 2016.

[5] Anayasa Mahkemesi, 2016/6 E. (Değişik iş),2016/12 Karar 4.8.2016 para. 86.

[6] Ibid., para. 79.

[7] Danıştay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu Kararı, 1988/6. E., 1989/4 K., 7.12.1989.

[8] Aktaran, Gözler, s. 17.

[9] Can, Osman/Şimşek Aktaş, Duygu, 'Olağanüstü Hal Dönemi Kanun Hükmünde Kararnamelerin Yargısal Denetimi Üzerine, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, c. 23, sy. 1, s. 13-43; konuya dair farklı bir değerlendirme için Türay, Aras, 'Maddi Ceza Hukukunun Yeni Kaynağı: OHAL KHK'leri', Güncel Hukuk, sy. 166, s. 56-58, 2017.

[10] Bkz., Doğru, Osman, Anayasa İle Karşılaştırmalı İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Mahkeme İçtüzüğü, On İki Levha, İstanbul, 2010, s. 87, Şirin, Tolga, '1982 Anayasası'na Göre Temel Hak ve Özgürlüklerin Olağanüstü Hal Rejimi: Eski Kavramlara Yeninden Bakmak', Anayasa Hukuku Dergisi, c. 5, sy. 10, s. 475-526, 2016.

[11] Varvara/İtalya, Başvuru no: 1745/09, 29 Ekim 2013, para. 52, S. W./Birleşik Krallık, Başvuru no: 20166/92, 22 Kasım 1995, para. 34

[12] Varvara/İtalya, para. 52, S.W./Birleşik Krallık, para. 34, Kafkaris/Kıbrıs, Başvuru no: 21906/04, 12 Şubat 2008, para. 137.

[13] Engel ve Diğerleri/Hollanda, Başvuru no:5100/71 vd., 8 Haziran 1976, para. 82, Jussila/Finlandiya, Başvuru no: 73053/01, 23 Kasım 2006, para. 30, Ezeh ve Connors/Birleşik Krallık, Başvuru no: 39665/98 ve 40086/98, 9 Ekim 2003 para. 86

[14] Welch, para. 27, Coëme vd./Belçika, Başvuru no: 32492/96, 22 Haziran 2000, para. 145. Kafkaris para. 139

[15] Engel ve Diğerleri/Hollanda, para. 80-85.

[16] Öztürk/Almanya, Başvuru no: 8544/79, 21 Şubat 1984, para. 50-56.

[17] Ezeh ve Connors/Birleşik Krallık, para. 86.

[18] Welch/Birleşik Krallık, para. 28.

[19] Cantoni/Fransa, Başvuru no: 17862/91, 11 Kasım 1996, para. 29, Kafkaris/Kıbrıs, para. 140, Coëme vd./Belçika, para. 145.

LGBTİ+ etkinliklerini yasaklamak ne demek?

Ankara Valiliği hangi maskülenlikleri ödüllendireceğini duyurdu bu kararla? Eğer Türkiye muhalefeti veya muhalefetleri bu tür yasakların LGBTİ+ özelinde yasaklar değil de çeşitli grupların belirli maskülenlik eylemleri için ödül beyanı olduğunu kavarsa, bu yasalara karşı çıkmanın meşrulaştırılmış organize şiddet eylemlerine karşı çıkmak olduğu bilincini edinecektir.

BEREN AZIZI

Ben Griffin “Tarihsel Bir Problem Olarak Hegemonik Maskülenite” (1) başlıklı makalesinde yasakların, özellikle erkek eşcinselliğini düzenleyen yasakların, maskülenitenin bazı formlarını yasaklarken aslında bazı formlarını ödüllendirdiğini söylüyor. Buna ek olarak da maskülenlikler arası güç ilişkilerinin de toplumsal cinsiyet nizamının temel ögesi olduğunu iddia ediyor.

Griffin’den feyzle Ankara Valiliği’nin LGBTİ+ etkinliklerini yasaklayan kararının yasak yönünden ziyade, ki bu yasak yönü eğer hâlâ işliyorsa hukukun ve hukukçuların işi olacak nihayetinde, ödül

yönünü konuşmalıyız. Ankara Valiliği hangi maskülenlikleri ödüllendireceğini duyurdu bu kararla? Eğer Türkiye muhalefeti veya muhalefetleri bu tür yasakların LGBTİ+ özelinde yasaklar değil de çeşitli grupların belirli maskülenlik eylemleri için ödül beyanı olduğunu kavrarsa bu yasalara karşı çıkmamanın meşrulaştırılmış organize şiddet eylemlerine karşı çıkmak olduğu bilincini edinecektir. Bu bilinç yokluğu Ankara Valiliği'nin en büyük kolaylığı ve LGBTİ+ başlığı altında belirli maskülenlikleri ödüllendirmesi başka başlıklar altında bunu yapmasından çok daha kolay.

Ödül meselesine geri dönersem, burada ödüllendirilen ırkçı maskülenliklerdir. Şöyle ki, Valiliğin yasak duyurusunda belirttiği "bir takım toplumsal duyarlılıklar nedeniyle de bazı kesimler tarafından tepki gösterilebileceği" dediği bazı kesimler tepkilerini ve hatta linçlerini ailenin korunması ve bunun devamı olarak da milletin korunması üzerinden örgütleyeceklerdir. ("Aile yapımızı bozacaklar!", "Milletin DNA'sıyla oynuyorlar!" vb.) İşte bu ırkçı kesimlerin ırkçı maskülenliklerinin ödüllendirilmesi bu yasağın asıl işlevini oluşturuyor.

Nortwestern Üniversitesi, Tarih Bölümünden Tessie Liu "Tarihsel Bir Perspektiften Kadınlar Arasındaki Farkların Öğretimi Irk ve Toplumsal Cinsiyeti Sosyal Kategoriler Olarak Yeniden Düşünme" (2) başlıklı makalesinde ırkçı düşünme pratiklerinin sıradan ve sıradan olduğu kadar da toplumsal cinsiyetli olduğunu söylüyor. Irkın ikincil eş anlamlıları olarak ev, aile, akrabalık kelimelerinin sözlüklerde önerildiğini belirterek Avrupa toplumlarının kendilerinden farklı ten rengindeki insanlarla karşılaşmadan çok daha öncesinde zaten ırkçı prensiplerle organize olmuş bir toplum olduğunu söylüyor. Toplumsal cinsiyet açısından nötr bir konsept olan ırkın icat edilme sürecinin toplumsal cinsiyet açısından hiç de nötr olmadığını izah ediyor. (Özellikle heteroseksüel doğum odaklı cinsel ilişkinin organizasyonunun belirlenmesi üzerinden. Burada ırkı modern anlamda kullanabiliriz; ama ırkçılığı modernden çok daha öncesinden cinsiyetli bir pratik olarak başlatmak gerekiyor. Dolayısıyla ırkçılık, toplumsal cinsiyetli bir cinsçilik ve o cinsi üretecek üreme ilişkilerini şiddet kullanarak dayatan cinsiyetçilik biçimidir.)

Bu tür yasaklar hakkında kadınlar üzerinde ırkçı doğum kontrol politikalarını meşrulaştırma olduğunu da söyleyebiliriz. Burada doğum kontrol mefhumunu sadece tipik tıbbi aile planlaması olarak düşünmemek gerekiyor, ötesinde gündelik hayattaki kadın cinselliğinin hatta kadınların davranışlarının düzenlenmesi olarak düşünmek gerekiyor. LGBTİ+ etkinliklerini yasaklayan Valilik, aslında cinselliği ve cinsellik olduğu iddia edilen her kamusal davranışı linçle cezalandıracak bir maskülenliği ödüllendiriyor. O maskülenlik de açıkça değil böyle yasaklarla üstü kapalı olarak ima ediliyor. Bir maskülenliğin eşcinsel olmamasının diğer yüzü kadınların cinselliği ve cinsel sayılan her türlü davranışını kontrol etme görevidir. Bu yasakla Valilik, yürütme erkindeki erkek kad-

//

Bu tür yasaklar hakkında kadınlar üzerinde ırkçı doğum kontrol politikalarını meşrulaştırma olduğunu da söyleyebiliriz.

Burada doğum kontrol mefhumunu sadece tipik tıbbi aile planlaması olarak düşünmemek gerekiyor, ötesinde gündelik hayattaki kadın cinselliğinin hatta kadınların davranışlarının düzenlenmesi olarak düşünmek gerekiyor. LGBTİ+ etkinliklerini yasaklayan Valilik, aslında cinselliği ve cinsellik olduğu iddia edilen her kamusal davranışı linçle cezalandıracak bir maskülenliği ödüllendiriyor.

//

//
Devletin veya onun temsilcilerinin bu kadar açıktan çeteleri desteklemesi “LGBTİ+” adı altında çok ama çok normalleştirildiği için tepkiler bu kadar cılız ve ironik bir şekilde homofobik. Muhalif basın hâlâ son derece heteroseksist ve eril olduğundan, bu tür yasaklar kısıtlı bir çerçevede haberleştiriliyor, yani sıklıkla yasağın tutucu-ahlakçı ideolojisi vurgulanıyor.

rosunun davranış kalıplarını hem üretiyor hem de zaten bu yasaklar o üretilmiş davranış kalıplarının bir sonucu. Her türlü ırkçı olmayan ve ırkçı pratikleri sorgulatacak davranışların “sokaktaki sıradan vatandaş” olduğu iddia edilen organize linç çeteleriyle cezalandırılmasına ses çıkarmayacak bir kadro inşa ediyor. (Toplumsal cinsiyetler hiyerarşisi, erkeklerin diğer erkeklerin yardımını kazanması için faydalı bir düzendir.)

Bu gibi meseleleri (yasakları, fobik açıklamaları vs.) ikiyüzlülük suçlamalarıyla, gizli eşcinsel asıl sizsiniz çıkışlarıyla veyahut da “Osmanlı’da oğlancılık vardı.” gibi sığ tepkilerle muhalefetin veya muhalefetlerin ele alması cahillikten kaynaklanan bir sonuçtur. Meselenin ırkçılıkla/mezhapçılıkla, kadın düşmanlığıyla ve linçle ilgili kısmının konuşulmadığını ve yeterince ifşa edilmediğini gösterir. Halbuki Türkiye’nin eşcinsellik meselesinde artık bu bilinç yükselmesine ihtiyacı var.

Meselenin çok boyutlu ele alınıp adının çok boyutlu konulması muhalif kamuoyunda doğru tepkinin oluşmasına zemin hazırlayacaktır. LGBTİ+ konusunda muhalif kamuoyunu mobilize etmek için meselenin çok boyutlu ele alınması bir zorunluluk ki gerçekçi olan da bu çok boyutluluk. Devletin veya onun temsilcilerinin bu kadar açıktan çeteleri desteklemesi “LGBTİ+” adı altında çok ama çok normalleştirildiği için tepkiler bu kadar cılız ve ironik bir şekilde homofobik. Muhalif basın hâlâ son derece heteroseksist ve eril olduğundan, bu tür yasaklar kısıtlı bir çerçevede haberleştiriliyor, yani sıklıkla yasağın tutucu-ahlakçı ideolojisi vurgulanıyor. Bur vurgulamalar da muhalif kamuoyunda “Kim daha ahlaklı? Asıl onlar ahlaksız! Neler neler yapıyorlar... Oğlancılık...” şeklinde zaten varolan homofobik reaksiyonlar dışında hiçbir düşünceyi tetiklemiyor. Halbuki bu faşist ve şiddeti ödüllendiren yasakların örneğin “Valilikten çetelere açık destek” vb. başlıklarla devletin temsilcilerinin şiddete teşvik politikasını eleştiren biçimde haberleştirilmesi gerekiyor. Bu faşist yasakların neredeyse asıl amacını oluşturan ırkçı şiddetin meşrulaştırılması ve kadın düşmanlığının teşvik edilmesi en az ahlakçılık kadar ifşa edilmeli. Artan cinsel saldırı, hayvana ve kadına karşı suçlarla bu yasakların arasındaki neden sonuç ilişkisi ifşa edilmedikçe asıl sorumlular da ifşa edilmiyor.

(1) Gender & History ISSN 0953-5233 Ben Griffin, ‘Hegemonic Masculinity as a Historical Problem’ Gender & History, Vol.30 No.2 July 2018, pp. 377-400.

(2) Women’s Studies Int. Forum, Vol. 14, No. 4, pp. 265-276, 1991 Pergamon Press plc, Printed in the USA.

F-35'ler yasaklanırsa neler olacak?

F-35'lerin Türkiye'ye verilmesi neticede yasaklanırsa, bunun programda önemli aksama ve boşluklara neden olacağı gerçeği var. Nitekim Foreign Policy dergisinin Pentagon muhabiri Lara Seligman 13 Ağustos 2018 tarihli makalesinde, yasağın Ankara için ciddi bir darbe oluşturacağına, fakat ABD için de komplikasyonlara yol açacağına işaret ediyor.

F-35 savaş uçaklarının Türkiye'ye teslimi konusu, Türkiye ile ABD arasında bir süredir yoğun olarak tartışılıyor. Çoklu sorunlarla dolu ikili ilişkilerin gündeminde F-35'ler üst sıralarda yer alıyor.

Peki tam olarak nedir bu konu?

Önce kısa bir tarihçe. Dokuz ülkenin ortak olduğu bu proje 1999 yılında başlıyor. Ve uzun gecikmelerle de olsa program halen devam ediyor. Katılımcı ülkeler: Türkiye, ABD, İngiltere, İtalya, Hollanda, Kanada, Avustralya, Norveç ve Danimarka. Sonradan "satın alıcı" olarak, İsrail, Japonya ve Güney Kore gibi birçok ülke de programa katılıyor. Halen 300'e yakın F-35, NATO müttefiklerinin ve ABD dostu ülkelerin semalarında uçmakta. ABD'nin kendisi ise silahlı kuvvetlerinin farklı kolları için 2 bin 500 adet almayı planlıyor. Türkiye uçağın yapımında önemli rol oynuyor. İlgili makamlarca

FARUK LOĞOĞLU

kamuya yapılan açıklamalara göre, uçağın belli bölüm ve parçaları TAI, TUSAŞ ve ASELSAN tarafından üretiliyor. Ayrıca, F-35'ler için Alp Havacılık, Ayesaş, Kale Uzay-Havacılık, Fokker Elma gibi özel Türk şirketleri de değeri 10 milyar doları aştığı kaydedilen muhtelif aygıt ve parçalar yapıyorlar. Diğer bir deyişle, Türkiye programın başından beri mali yükümlülükler dahil, tüm sorumluluklarını yerine getiren ve programın ilerlemesi için kritik unsurlar üreten ortaklardan biri.

Türkiye kendi ihtiyaçlarına göre belirlenmiş özellikleri olan türünden önümüzdeki on yıl içinde yüzden fazla uçak almak istiyor. Gerçekleştiğinde bu filosuyla Türkiye dünyada F-35 kullanan üçüncü büyük ülke olacak deniyor. Uçaklardan ikisi ABD'de Türk yetkililerine pilotlarımızın eğitimi amacıyla haziran ayı sonunda törenle teslim edildi. Pilotlarımızın eğitimi sürüyor. Türkiye'deki eğitim faaliyetlerinin ise 2019 Kasım'ında Malatya'da başlaması planlanıyor.

Tarihçe böyle. Peki, bugüne geldiğimizde durum nedir? 13 Ağustos 2018 tarihinde, Trump Kongre'den gelen savunma bütçesini onaylıyor. Bütçe yasasında -bir değişiklik önergesiyle- F-35'lerin Türkiye'ye satışını engellemeye yönelik bir hüküm de var. Buna gerekçe olarak değişiklik önergesini veren Senatörler, Amerikan'ın ulusal güvenliğine tehdit oluşturabilecek uçakla ilgili gizli bilgilerin Rusya'dan S-400 füzeleri alacak olan Türkiye'de Rusların eline geçebileceği kaygısına işaret ediyorlar. Ayrıca, Türkiye'de tutuklu Rahip Brunson, diğer Amerikan vatandaşları ve ABD çalışanlarının serbest bırakılmamış olmalarına da atıf yapılıyor.

Ancak, bu yasağın tam anlamıyla yürürlüğe girmesi Pentagon'un Kongre'ye 90 gün içerisinde hazırlayacağı rapora göre kararlaştırılacağı hükme bağlanıyor. Kongre, raporda, "Türk Hükümetinin ABD'ye karşı son bir yıldır attığı kışkırtıcı adımlar" ışığında, F-35 satış yasağının ABD-Türkiye ilişkilerine yapacağı etkinin, özellikle İncirlik faktörü dahil ABD'nin Türkiye'deki askeri ve diplomatik faaliyetlerine olası yansımalarının ve S-400 füzelerinin yaratabileceği sorunların değerlendirilmesini istiyor.

Ancak, kasım ayının ilk yarısı başka nedenler de Türk-Amerikan ilişkileri bakımından büyük önem taşıyor. Yasanın imzalandığı tarih esas alındığında Pentagon'un Türkiye raporunun en geç 13 Kasım'da Kongre'ye sunulmuş olması gerekiyor. Fakat daha önce 4 Kasım'da Amerikan'ın petrol ve doğal gaz alımlarını da kapsayan ikinci terip İran yaptırımları devreye giriyor. 6 Kasım'da ise Amerika'nın ara seçimleri var: Temsilciler Meclisi'nin 435 üyesinin tamamının, 100 kişilik Senato'nun 35'inin seçimi yapılacak.

Bu itibarla Pentagon raporu Amerikan ara seçimleri sonrasına kalır ve seçim tarihine kadar Rahip Brunson ve ABD'nin talep ettiği diğer tutuklular serbest bırakılmazlarsa, Pentagon'un değerlendirmelerinin olumsuz vurguları haliyle çoğalacaktır. Öte yandan, ara seçimlere Brunson'suz giren bir Trump yönetiminin Türkiye'ye yönelik hıncı,

“

Mültecilere geçici koruma statüsünün kâğıt üzerinde sunduğu imkanlar bile yeterince anlatılmadı, bu hizmetlerden tam anlamıyla yararlanmaları sağlanamadı. Nihayet Ocak 2017'de hükümet, Suriye politikasının başından itibaren yanlış olduğunu da itiraf etti

”

//

Bu mülahazaların ötesinde gündeme bilinçli olarak pek getirilmeyen Kürecik'deki radar istasyonu ABD için, özellikle İran'la ilgili olarak bölgede olası füze saldırılarına karşı istihbarat derleyen kilit önemde bir tesistir. Emekli Tuğgeneral Ali Er'in konuya ilişkin uyarıcı değerlendirmelerinde, Kürecik, her ne kadar bir "NATO" tesisi gibi gösterilmeye çalışılıyorsa da aslında radar "NATO'ya milli katkı" kisvesi altında tamamen bağımsız olarak ABD'nin kontrolünde faaliyet gösteren bir istihbarat merkezidir.

hele hele seçim sonuçları istediği gibi çıkmaz, Demokratlar karşısında yenilgiye uğrar ve Kongre'deki çoğunluğunu kaybederse, intikam arayışına dahi dönüşebilir. Ayrıca, İran yaptırımlarını uygulamayaçağını açıklayan bir Türkiye'ye yönelik Amerikan yaklaşımı daha da radikalleşir. Benzer bir sıkışıklık, PYD/YPG, İdlip ve hatta Menbiç konuları üzerinden Suriye konusunda da yaşanabilir.

Tekrar F-35'ler konusuna dönersek. Türkiye'nin yapımçı firma Lockheed Martin'le F-35'lerden önce de uzun yıllar savunma işbirliği ilişkisi vardır. Programın orijinal ortaklarından biri olan Türkiye Kongre'nin yasaklama önerisine haklı olarak karşı çıkıyor. Ankara "anlaşma var, yükümlülüklerimizi yerine getiriyoruz, gerekirse hukuki yollara başvururuz" diyor. (İran'la yapılan çok-taraflı nükleer anlaşmasının akıbetine bakacak olursa, Trump yönetimi için hukuki savların pek bir anlam ve değeri olmadığını hatırladığımızı tutmamız lazım.)

Tabii madalyonun bir de öbür yüzü var. Çünkü F-35'lerin Türkiye'ye verilmesi neticede yasaklanırsa, bunun programda önemli aksama ve boşluklara neden olacağı gerçeği de var. Nitekim Foreign Policy dergisinin Pentagon muhabiri Lara Seligman 13 Ağustos 2018 tarihli makalesinde, yasağın Ankara için ciddi bir darbe oluşturacağına, fakat ABD için de komplikasyonlara yol açacağına işaret ediyor.

Seligman'a göre, yasağın ABD için doğurabileceği sıkıntıları şöyle sıralamak mümkündür: 1. Türkiye'de üretilen – ki kritik nitelikte olan- parça/aygıtların ikamesi uzun süre alacaktır. (İsrail'in bu işe talip olduğu yolunda basın haberleri vardır.) İkame arayışının sonuçlanması en az iki yıl sürecektir. Bu da programın aksaması demektir. 2. Avrupa için motor onarımı ve yenilenme merkezi Eskişehir'dir. 3. Savunma Bakanı James Mattis, Türkiye'nin önemli bir jeopolitik ortak ve NATO'nun bir köşe taşı olduğunu, İncirlik üssünün Ortadoğu'daki operasyonlar için ve özellikle IŞİD'le mücadelede kritik bir sıçrama noktası vazifesini gördüğünü, Türkiye'de konuşlu nükleer bombaların Avrupa bağlamında nükleer caydırmanın merkez unsuru olduğunu ve Ankara'nın Suriye'nin yeniden inşasında ABD için kilit bir ortak olduğunu kaydederek yasağın sakıncalı olacağını açıklamıştır.

Bu mülahazaların ötesinde gündeme bilinçli olarak pek getirilmeyen Kürecik'deki radar istasyonu ABD için, özellikle İran'la ilgili olarak bölgede olası füze saldırılarına karşı istihbarat derleyen –ve toplanan bilgileri İsrail'le paylaşan- kilit önemde bir tesistir. Emekli Tuğgeneral Ali Er'in konuya ilişkin uyarıcı değerlendirmelerinde, Kürecik, her ne kadar bir "NATO" tesisi gibi gösterilmeye çalışılıyorsa da aslında radar "NATO'ya milli katkı" kisvesi altında tamamen bağımsız olarak ABD'nin kontrolünde faaliyet gösteren bir istihbarat merkezidir. Bilindiği kadarıyla radarı NATO tesisi yapan bir NATO kararı olmadığı gibi yardımcı hizmetler veren T.C. vatandaşları dışında NATO yetkililerinin görev yaptığına dair bir bilgi de bulunmamaktadır. Dolayısıyla Kürecik ABD'nin "milli füze savunma" sistemine hizmet veren, İsrail dahil başka birkaç ülkede (İsrail, Katar, Japonya) daha eşleri bulunan ulusal radarlar ağının bir parçasıdır. Diğer bir deyişle

Kürecik ABD bakımından İncirlik kadar önemli bir “ulusal güvenlik” unsurudur. Tırmanma eğiliminde olan ABD-İran gerginliği bağlamında ABD ve İsrail’i yönelik İran uyarıları ışığında Kürecik radarının öneminin daha da artacağı izahattan varestedir. Pentagon’un, raporunda bu konuya değinip değinmeyeceği merak konusudur.

Öte yandan, ittifak dayanışmasını daha da sarsacağı için diğer NATO ülkelerinin de F-35 yasağına sıcak bakmayacaklarını düşünebiliriz.

Ayrıca, Amerika’nın dış ilişkilerine salt bir ticaret aracı olarak bakan Başkan Trump’ın kendini iç politika nedenleriyle mecbur hissetmediği takdirde, zayıf bir olasılık olmakla beraber, sırf mali mülahazalarla dahi satışın engellenmesine karşı çıkması pekâlâ imkânsız değildir.

Görüyoruz ki “ulusal güvenlik” gerekçesiyle teknoloji transferine yanaşmadığı için Patriot’ları satmayan Amerika, Türkiye’yi alternatif aramaya sevk etmiştir. Ve böylece Ankara da kendi ulusal güvenliğinin gereklerinden hareketle Rusya’yla S-400’ler için anlaşma yoluna gitmiştir. NATO anlaşmasında bunu engelleyen bir hüküm yoktur. F-35’ler sonunda verilmezse, Ankara elbette hak ve hukukunu arayacaktır. Ancak, Türkiye’nin, gerektiğinde F-35’lerin nasıl ikame edilebileceğinin planlamasını da şimdiden yapıyor olmasında fayda vardır.

Pentagon’un sunacağı raporda F-35’lerin satışının engellenmesinin ABD üzerindeki etkilerini irdelerken, müttefiki Türkiye’nin güvenliği bakımından yaratabileceği sıkıntılara değinmeyi akıl edeceğini pek sanmıyorum.

Ancak bu arada yasak kararının ABD için maliyetinin ağır olacağını hatırlatmak bakımından Kürecik radar istasyonunun faaliyetlerinin sona erdirilmesi veya öngörüldüğü gibi tamamen NATO’ya entegre edilmesi bağlamında atılabilecek adımları Ankara artık belirlemelidir. Yaklaşan İran yaptırımları meselesi bu hususu daha da müstacel kılmaktadır. Çünkü Kürecik bizim değil, Amerikan’ın ulusal güvenliğine hizmet etmektedir.

Sonuç olarak kasım ayına giden takvimin Rahip Brunson nedeniyle Türkiye-ABD ilişkileri aleyhine işlemekte olmasıdır. Oysa Türkiye’nin genel stratejik güvenlik ve ekonomik çıkarları Rahip Brunson’dan daha önemlidir. Brunson’ı usulüne göre bir an önce mahkemeye çıkarıp, hakkında karar verip ve sonra da sınır dışı etmek, Türkiye ile ABD arasındaki birikmiş sorunları çözmeyecektir ama tarafların ayrıntı olan rahip dosyasından daha esaslı sorunlara (F-35’ler, Kürecik, İran, Suriye, iade talepleri, ekonomik ve mali konular) eğilebilmelerinin önünü açacaktır. Unutmayalım ki savaş ve benzerleri dahil diplomasinin bütün alternatifleri de sonunda diplomasiyle sonuçlandırılır.

“

Ancak bu arada yasak kararının ABD için maliyetinin ağır olacağını hatırlatmak bakımından Kürecik radar istasyonunun faaliyetlerinin sona erdirilmesi veya öngörüldüğü gibi tamamen NATO’ya entegre edilmesi bağlamında atılabilecek adımları Ankara artık belirlemelidir. Yaklaşan İran yaptırımları meselesi bu hususu daha da müstacel kılmaktadır. Çünkü Kürecik bizim değil, Amerikan’ın ulusal güvenliğine hizmet etmektedir.

Çinli de yasaklıyor ama...

Türkiye'deki internet yasakları da Çin'dekilerden pek farklı görünmüyorlar. Genel olarak ya vergilerle ilgili bir soruna dikkat çekiyorlar ya da devletin resmi doğrularıyla çelişen yorumlarla. Aradaki en büyük fark Türkiye'deki hükümetin, karşısına aldığı bu dev şirketlerle rekabet edebilecek ürünleri ortaya koyamaması.

Çin'de yaşamaya başladığım ilk aylarda beni en çok rahatsız eden şeylerden birisi devletin devasa boyutlara erişen sansür politikasıydı. Çin dışındaki dünyada kullanmaya alışık olduğumuz –kişisel bilgilerimizi Amerikalı dev şirketlerin kâr amaçlı kullanımına hibe ettiğimizi bilip de önemsemediğimiz- Facebook, Twitter, Google, Instagram, Youtube gibi pek çok internet ürünü Çin'de yasak. Bunları kullanmanız için bilgisayarınıza ya da telefonunuza VPN yüklemeniz gerekiyor. Ücretsiz VPN servisleri istikrarlı bir performans sergileyemedikleri için burada yaşayan yabancıların büyük bir çoğunluğu ücretli VPN servilerine abone olmak zorundalar.

Çin, sayıları bir milyona yaklaşan yabancıların VPN kullanımına ses çıkarmıyor. Bu ses çıkarmama güçsüzlükten ziyade bir çeşit, misafire belli sınırlar dâhilinde müsamaha gösterme ve bu şekilde şikâyetleri minimum düzeyde tutma stratejisi. Durumun böyle

ALI RIZA ARICAN

olduğunu en iyi şekilde, bazı hassas zamanlarda –ÇKP'nin yılda bir kez gerçekleşen siyasi toplantıları sırasında- devletin, en etkin VPN programlarını bile etkisiz hale getirebiliyor oluşundan anlayabiliyoruz.

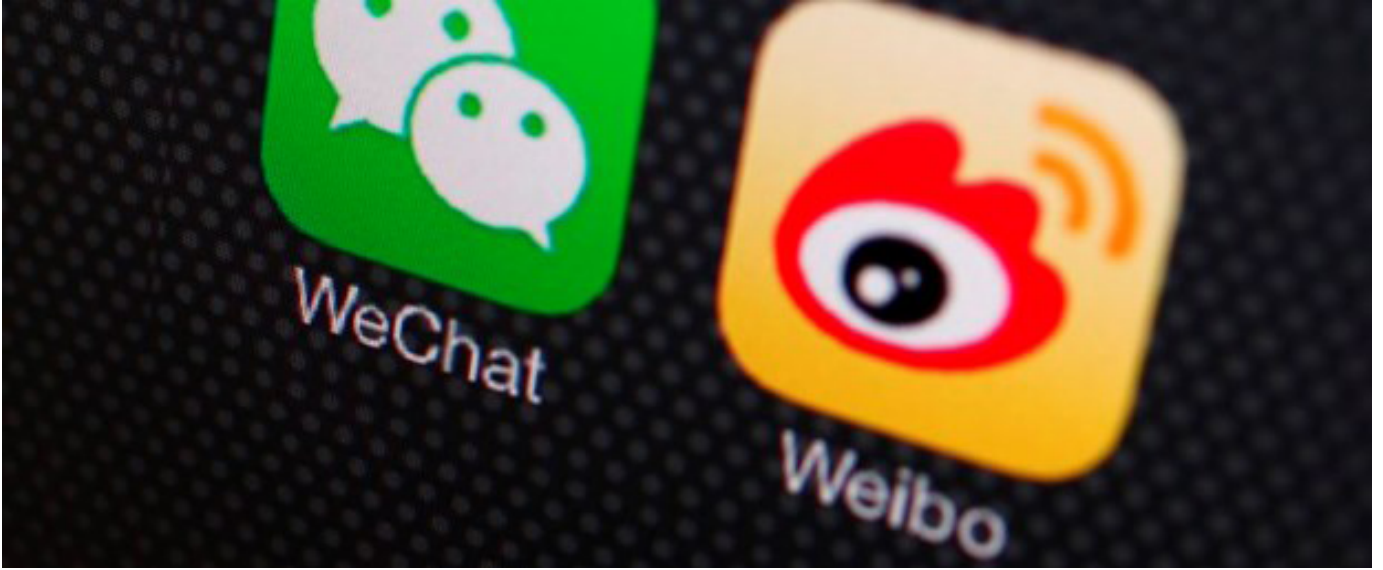
Kısacası şunu demek istiyor devlet: VPN kullanarak yasa dışı bir iş yapıyorsunuz ama sakın bunun farkında olmadığımızı sanmayın. İstersek sansürün şiddetini o kadar arttırırız ki o çok güvendiğiniz programların hiçbirisi çalışmaz.

Çin için sansürün iki temel nedeni olduğunu söyleyebiliriz. Birincisi iç güvenlik. Büyük bir hızla büyüyen ve büyüme hızı son zamanlarda yavaşlamaya başlayan Çin ekonomisinin en son ihtiyacı olan şey toplumsal huzuru bozacak propagandalardır. Bu yüzden Çin, özellikle eyleme dönüşme potansiyeline sahip mesajları, yorumları ve haberleri çabucak siliyor sanal ortamdan. Sanıldığı gibi devleti eleştirmek, siyasi kararlar hakkında yorum yapmak ya da toplumsal hassasiyeti olan konularda görüş bildirmek yasak değil Çin'de. Burada en önemli kıstas yazılanların eyleme dönüşme potansiyelinin olup olmaması. Çin devleti, insanların sokağa dökülmesini ve hükümeti ya da onun emrinde çalışan güvenlik güçlerini protesto etmelerini istemiyor. Bunu engelleyemediği zamanlarda, bir anda alevlenip sokağa taşan kızgın kalabalığı hemen bastırıyor ve olayın haberini –tüm medya devletin elindedir Çin'de- yaptırmıyor. Eğer sosyal medya üzerinden bu olaylar hakkında paylaşımlarda bulunanlar olursa, bu paylaşımları da kısa sürede siliyor.

İkinci neden ise ekonomik. 1,3 milyar nüfusuyla müthiş bir sermaye potansiyeline sahip olan Çin'in reklam ve teknoloji gelirlerini elinde tutması, hem kendi halkının zenginleşmesi için hem de insanlara ekonomik kalkınmadan başka önerecek meşruiyeti olmayan rejimin elini güçlendirmesi için kaçırılmaz bir fırsat.

Sıradan bir Çinli için Facebook, Twitter, Google, Youtube gibi ürünler Kaf Dağı'nın ardındaki su perileri gibi bir şeydir. Bunların yerine Çinlilerin şaşırtıcı bir verimlilik ve hızla kullandığı Sina, Weibo, Baidu, Youku gibi ürünler vardır. İlk başlarda Batılıların ürünlerini taklit ederek ortaya çıkmış olsalar da, artık kendi başlarına var olan bu internet devleri yaratıcılık ve yenilik konusunda pek çok Batılı muadili geride bırakmış durumda. Örneğin ben; cep telefonumdaki Wechat –Whatsapp gibi bir mesajlaşma uygulaması- programını kullanarak yemek siparişi verebiliyor, tren ve uçak bileti alabiliyor, taksi çağırabiliyor, sinemada istediğim film için bilet alabiliyorum. Daha da ilginç, Wechat kullanarak ödemelerimi anında yapabiliyorum. Bir arkadaşıma olan borcumu telefonla birkaç saniyelik bir işlemle ödeyebiliyorum ya da telefonuma para yükleyebiliyorum. Bir lokantada yemek yedikten sonra veya süpermarkette alışveriş yaptıktan sonra ücreti Wechat'in ekranındaki QR kodunu taratarak ödeyebiliyorum. Öyle ki bazı lokantalarda artık ne menü var ne de para! Menü de hesap da Wechat üzerinden geliyor!

“ İkinci neden ise ekonomik. 1,3 milyar nüfusuyla müthiş bir sermaye potansiyeline sahip olan Çin'in reklam ve teknoloji gelirlerini elinde tutması, hem kendi halkının zenginleşmesi için hem de insanlara ekonomik kalkınmadan başka önerecek meşruiyeti olmayan rejimin elini güçlendirmesi için kaçırılmaz bir fırsat. ”

//
Türkiye'deki
internet yasakları da
Çin'dekilerden pek farklı
görünmüyorlar. Genel
olarak ya vergilerle
ilgili bir soruna dikkat
çekiyorlar ya da devletin
resmi doğrularıyla //
çelişen yorumlarla.

Çin, interneti hayatın bir parçası yapma ve bunu yaparken de ekonomik geliri artırma konusunda oldukça başarılı. Bunun en büyük nedeni de doğal olarak geniş bir coğrafyaya yayılmış 1,3 milyarlık nüfusu. Her ülke, bu kadar nüfusa sahip olmadığına göre Çin gibi kendi ürünlerini ortaya koyarak dünyaya kafa tutma cüretkârlığını gösterememektedirler.

Başlıkta geçen Vikipedi örneğine dönersek, durumun önceki örneklere ne kadar benzerlik gösterdiğini anlayabiliriz. Öncelikle Vikipedi'nin İngilizce versiyonu Çin'de sorunsuz çalışıyor. Hatta en hassas konular olan Tiananmen Katliamı, Tank Adam, Falun Gong; Tibet, Sincan ve Tayvan gibi makalelere de VPN kullanmaksızın Çin içinden rahatlıkla ulaşabilirsiniz. Bunun en büyük nedeni Çinlilerin büyük bir çoğunluğunun İngilizce Vikipedi okumamalarıdır. Onun yerine Çinliler baike.com adını taşıyan –eski adı Hudong- ve devlet tarafından sorunsuzca kontrol edilebilen Çince muadilini kullanıyorlar. Vikipedi'nin Çince versiyonu ise sık sık sansürleniyor, yasaklar kalktığı zamanlarda da genel okur kitlesi tarafından oto-sansürle suçlanıyor.

Türkiye'deki internet yasakları da Çin'dekilerden pek farklı görünmüyorlar. Genel olarak ya vergilerle ilgili bir soruna dikkat çekiyorlar (booking.com Türkiye'de hizmet veriyorsa neden Türkiye'ye vergi ödemiyor?) ya da devletin resmi doğrularıyla çelişen yorumlarla. Aradaki en büyük fark Türkiye'deki hükümetin, karşısına aldığı bu dev şirketlerle rekabet edebilecek ürünleri ortaya koymaması. Ne Google'ın karşısına koyacak bir Baidu'muz var, ne de Vikipedi'nin karşısına koyacak bir Baike'miz.

Ekonomik büyüme ya da halkı için çalışan bir hükümet gibi söylemler de çok rağbet görmediği için wikipedia.org ve booking.com yasakları kolay kolay unutulacak türden yasaklar değiller. İşin bilgiye erişim özgürlüğü yanı ise apayrı bir konudur ki demokra-

tik bir ülke olduğunu iddia eden Türkiye Cumhuriyeti için bu tür yasaklar hiçbir Şekilde açıklanamaz.

Ayrıca Türkiye’de seçimle gelmiŐ bir hükümet var ve hükümet deėiŐince politikalar da deėiŐiyor. Çin’de ise KP ülkeyi ilelebet yönetme iddiasını taşıyor. Yani halkın bir alternatifi yok. Xi Jinping liderliğindeki hükümet hem yolsuzlukların üzerine istikrarlı bir Şekilde gidiŐiyle hem de ekonomik büyümeyi ve geleneksel değerleri korumayı birincil hedefler olarak parti programına koymasıyla halkın büyük bir çoğunluğunun beğenisini kazanmıŐ durumda. İŞte tam bu yüzden ülke’deki yasaklar ve sansrlere sıradan bir inliyi pek etkilemiyor. Etkilenenlerin sesini de zaten devlet çabucak kısıbiliyor.

Türkiye bugüne kadar, Avrupa Birliği’nden ne zaman sert bir eleştiri alsam hemen “İstemezseniz biz de Çin’e yanaŐırız.” gibisinden tehditlerle sorunların üzerini kapatmayı denedi. Bunu yaparken tek güvencesi Çin’in iŐ yaptığı ülkelerin iç iŐlerine karıŐmıyor oluŐuydu. Oysa Çin, Sincan olayları sırasında Türkiye’nin takındığı tutumdan ve Antalya’daki G20 zirvesi sırasında Türk hükümetinin NATO’ya yaranma adına Çin’e yaŐattığı hayal kırıklığından dolayı Türkiye’ye pek güvenmiyor. Türkiye’nin bu ilkesiz siyasetinden de –iki yana da kuyruk sallayıp, adayları birbiriyle kızıŐtırma ve kendini bulunmaz Hint kumaŐı olarak lanse etme grgszliği- bıkımıŐ durumda.

Önümüzdeki yıllar ne gösterir bilinmez ama Türkiye’nin ekonomik geliŐme ya da halkın refahı konusunda değil de sadece sansür ve yasaklar konusunda Çin’e yanaŐacaėını Şimdiden öngörebiliriz.

Çin’de uygulanan sansür politikaları ve sansürün iŐleyiŐ Őekli hakkında yazdığım daha detaylı bir makaleyi Őuradan okuyabilirsiniz: [ÇİN VE SANSÜR](#)

//

Bu hlde açıktır ki; Nietzsche’nin elli altı senesini, Hitler’in elli altı senesinden –ve dhil Amedeo Modigliani’nin otuz altı senesinden, Charles Baudelaire’in kırk altı senesinden ya da Albert Hamilton Fish’in altmıŐ altı senesinden- ayıran Şey motivasyonun // kullanımıdır.

Danimarka'daki burka yasası: Kutsallarımızı değişelim mi?

Danimarkalı feministlere hakaret yağdıran pek çok insan gördüm Türkiye'den. Yapılan en akılcı eleştiri bir feministin, bedeni üzerinden ikincilleştirilen, eve kapatılan bir kadına destek vermesinin antifeminist olduğuydu. Peki burka hakkını savunmak için bildiri dağıtan kadının haklarını görmezden gelebilir miyiz? Kadının kendi bedenine ilişkin kaderini tayin etme hakkına dair ne demeliyiz?

Bu yazıyı Danimarka'da peçe ve burka yaşağının başladığı gün paylaşmak isterdim fakat karavanda yaşayıp ülkenin bir ucundan diğere ucuna hareket halinde olunca bir türlü bitiremedim. Üstelik bu metni Koppenağı görmeden tamamlamak da büyük bir eksiklik olurdu.

Arazi çalışması için gittiğimiz pek çok yerde evler, garajlar kilitli bile değil. Tarlasının kenarına sebze ya da ikinci el eşya standı koyup fiyatları üzerine yazıp bir de para kutusu bırakmış evlerle dolu her yer. Benzer kutular kimi park alanlarında da var. Vikinglere dair yalnızca çizgi film hatırlıyorum çocukluğumdan. Dizisini izleyenlerin zihninde nasıl bir imaj var bilmiyorum ama benim kendimce

DUYGU KESKIN HATTON

“Asıl siz ne düşünüyorsunuz” dediğimde içlerinden birisi sustu. Diğeriyse “Danimarkalı feministler burka yasağının yalnızca burka giyen kadınları eve kapatacağını söylüyor. Bence de haklılar. Bu yasak onlara özgürlük değil sonsuza kadar eve kapanma cezası olarak dönebilir. Üstelik Danimarkalı olup burka giyen kadınlar da var. Hepimiz kadın bedenine dair bir şeyler söylüyoruz ama buna kadının kendisi karar vermeli ” dedi.

bulduğum formül şudur. Çocuğundan yaşlısına herkes özgüveni yüksek, meraklı ve oldukça net. Hoşgeldiniz, burada konuksunuz fakat sınırınızı bilin der gibi bir hal. Kabadayılık, tehditkarlık değil bu. Yalnızca cezanın caydırıcılığı demek de mümkün değil. Güven ve özgüvene dayalı bir konsensüs.

2 Ağustos'ta Ringkøbing-Skjern'de halka açık bir konaklama alanında gece yarısına yakın iki Danimarkalı eşime burada ne yaptığımızı sordu. Kendileri yanımızdaki devasa çadırlarda düzenlenen bir kasaba etkinliğinde çalışmaktaymış. Öyle çok detay sordular ki kesin bir sorun var diye düşünmeye başladım. Timmy de öyle hissetmiş olacak ki “Burada kalmamızda bir sorun yok değil mi” dedi. Avrupa'nın kimi ülkelerinde araç içinde uyumak yasak zira. Adam, sorun olmadığını tüm bu soruların meraktan olduğunu vesaire anlatırken Timmy birer bira içer misiniz diye sordu. Baktım sohbet uzayacak ben de katıldım onlara.

Avrupa'nın pek çok ülkesinde insanlar baskı altında ya düşünceyi apaçık beyan edeceğiniz sorularla sizi sıkmak istemeseler de Türkiyeliyim deyince sohbet her defasında politikleşiyor. Yabancı birisiyle evli, kendileriyle alkol kullanan bir kadın imajını tasavvur edemiyor pek çoğu.

Beni rahatsız etmezse burka ve peçe yasağına dair ne düşündüğümü sordu birisi. Ben, yasaklanan şeylerin yok olmadığını ve sıradan insanları radikalleştirebileceğini düşündüğümü söyledim. Türkiye'de bu yasakların eğitimden sosyal hayata nasıl etki ettiğini anlatmaya çalıştım o kısa sürede. Bu tartışmada çocukları ayrı tutmak ve onların özgür iradesiyle karar verme ve sosyalleşme haklarına hepimizin sahip çıkması gerektiğini düşündüğümü söyledim. “Asıl siz ne düşünüyorsunuz” dediğimde içlerinden birisi sustu. Diğeriyse “Danimarkalı feministler burka yasağının yalnızca burka giyen kadınları eve kapatacağını söylüyor. Bence de haklılar. Bu yasak onlara özgürlük değil sonsuza kadar eve kapanma cezası olarak dönebilir. Üstelik Danimarkalı olup burka giyen kadınlar da var. Hepimiz kadın bedenine dair bir şeyler söylüyoruz ama buna kadının kendisi karar vermeli ” dedi. Diğeriyse onayladı.

Ortamdaki hiç kimse burkayı desteklememesine karşın yasaklayarak çözüm üretilemeyeceğinden yana hemfikirdi.

Kopenhagen'a gelinceye kadar göçmen nüfusunun ağırlığını hissetmek çok mümkün değil ülkede. Şu anda Amager Stranpark'tayız. Aynı sahilde hem üstsüz güneşlenen hem de türbanlı kadınları görüyoruz. Avrupada İslam'a dair bir önyargı var. Hatta Almanya'da yabancılar şubesinde çalışan Suriyeli, başı kapalı, oldukça enerjik bir kadın için “hiç Boko Haram gibi görünmüyor” dendiğini hatırlıyorum. Ama sanmayın ki İl Göç İdaresi birimlerinde böyle şeyler yaşanmıyor. Her neyse.

Venezuelalı kadınlar kürtaj hakkı için şiddete maruz kalırken, İranlı kadınlar dans ediyor, bebek emzirmenin iğrenç ya da utanılacak bir şey olmadığını savunuyor binlerce kadın. Bedenlerimiz üzerinden yürüyen ama söz sahibi edilmediğimiz tüm tartışmaları hatırlayın. Doğum, namus, bekaret, kıl, tüy, estetik... Yetmedi mi tüm bu şiddet?

Danimarkalı feministlere hakaret yağdıran pek çok insan gördüm Türkiyeden. Yapılan en akılcı eleştiri bir feministin, bedeni üzerinden ikincilleştirilen, eve kapatılan bir kadına destek vermesinin antifeminist olduğuydu. Peki burka hakkını savunmak için bildiri dağıtan kadının haklarını görmezden gelebilir miyiz? Kadının kendi bedenine ilişkin kaderini tayin etme hakkına dair ne demeliyiz?

Meselenin pratik olarak sorun yarattığı yerler kimlik tespitinin önemli olduğu yerler. Bu yüzden Almanya'da kaskla bankaya girmek, eylemlerde burun hizasında yüzünüzü kapatmak yasaklar arasında. Parmak Akram'ın Kabuli Kid isimli filminde bir taksicinin aracında bebeğin terk eden mavi burkalı bir anneyi aramasının trajikomik hikayesini izleriz. Fakat durum Danimarka'da bu denli ciddi değil. 5.7 milyonluk ülke nüfusu içinde yaklaşık 200 kadından bahsediliyor. Bugünlerde yasayı çiğneyenler için hapis cezası konuşulmakta.

Bir kere olsun gönül rızası ya da baskıyla kapanan kadının çelişkilerini düşünün. Bir kere olsun dışı görünmeyi sevdi, sevdiği insanı öptü, belki ona sadece gülümsedi ya da alkol kullandı diye orospu* denmişleri düşünün. Kadın olduğunu kabul etmeyip nefretten ölenleri... Düşünün. Hayal edebildiğiniz birkaç kadının yerine koyun kendinizi ne diyeyim.

Lübnan asılı yönetmen Nadine Labaki'nin Peki Şimdi Nereye filmindeki kadınları görüyorum eylemcilerin ruhunda. Haydi değişelim bir kere kutsallarımızı.

Not: O gece ziyaretimize gelen iki Danimarkalı "Bir ihtiyacınız var mı? Çadırları yarın kaldıracamız ama dünya kadar yiyecek ve içeceğimiz var" dedi. "Biz bir haftalık alışveriş yaptık hiç yer yok araçta çok sağolun" dedik. Adamlar kabul etmedi. On dakika sonra bir haftalık yiyecek ve içecek kamp masamızın üzerine bırakılmıştı bile. Birbirimize isim sormayı unuttuk.

Møn/Danimarka

Lübnan asılı yönetmen Nadine Labaki'nin Peki Şimdi Nereye filmindeki kadınları görüyorum eylemcilerin ruhunda. Haydi değişelim bir kere kutsallarımızı.

* Tapınak fahişelerinden bu yana tüm meslek erbaplarına saygılarımı sunarım.

Amerikan demokrasisi kan kaybediyor!

Demokratlar ile Cumhuriyetçiler arasındaki siyasi kutuplaşma had safhada. O kadar ki birbirlerini düşman olarak görüyor, işler vatan hainliğiyle suçlamaya kadar gidiyor. En son çok sayıda eski Başkanlar dahil tanınmış kişilere – ki bunlar Demokratlar veya Trump muhalifleri- gönderilen bombalı paketler siyasi şiddetin hangi boyutlara vardığını gösteriyor.

Donald Trump'ın 2016 Başkanlık seçimini kazanmasında, Avrupa'da esen popülist rüzgarların okyanusu aşip Amerika'ya ulaşması önemli bir rol oynadı. Başkan Trump, popülizmin yükselen dalgalarında uygun söylemler ve kişilik özelliklerini ekleyerek sörf yapmaya başlayınca Amerikan tarihinde benzeri görülmemiş bir dönem başladı. Hem Amerikan demokrasisini hem dünya istikrarını olumsuz etkileyen tek taraflı adımlar art arda geldi. Kimseye aldırmayan ve hukuk dinlemeyen Trump, her gün yeni hamleler yapmaya ve dünyayı şaşkına çevirmeye devam ediyor; "önce Amerika, sadece Amerika" zihniyetiyle vahşi Batı'da kanun benim diyen kovboy edasında silahını durmadan ateşleyerek koşuyor, koşuyor.

Önce Trump'ın siyasi, ticari, sosyal ve diğer alanları kapsayan dış dünyayla bağlantılı icraatları:

FARUK LOĞOĞLU

27 NİSAN 2017

//
 Trump'ın katıksız
 İsrail yanlılığı
 İran'ı da vuruyor.
 2015 tarihinde
 İran'la imzalanan
 nükleer anlaşmadan
 "Amerikan tarihinin
 en kötü anlaşması"
 söylemiyle tek taraflı
 olarak çekiliyor ve
 İran'a ikinci kısmı
 da 5 Kasım'da
 yürürlüğe girecek
 petrol ve doğal gaz
 alımlarını yasaklayan
 sert yaptırımlar
 uygulamaya
 //
 başlıyor.

İlk işlerinden biri, mali ve ekonomik yükünün ağır olduğu gerekçesiyle Paris İklim Anlaşması'ndan çekiliyor. İklim değişikliği ve küresel ısınma konularında büyük felaketleri önlemek için küresel çapta alınması şart olan önlemlere büyük darbe vuruyor.

Komşuları Kanada ve Meksika'yla imzalan NAFTA ticaret anlaşmasını yeniden müzakereye açıyor. Komşularının ABD'yi istismar ettiğini ileri sürüyor.

Trans-Pasifik Ortaklığı Trump'ın bir başka kurbanı oluyor: Pasifik Okyanusu'na sahildar olan 12 ülkenin taraf olduğu bu anlaşmadan, üretim faaliyetlerini Amerika'ya geri getirmek ve istihdam yaratmak gerekçesiyle çekiliyor.

Yetmiyor. Eğer "ABD'nin istismarına son verilmezse" Dünya Ticaret Örgütü'nden (WTO) bile çekileceği tehdidini savuruyor.

Uluslararası kuruluş planında da adımlar arka arkaya geliyor. İsrail'e karşı önyargılı bir kuruluş olduğu gerekçesiyle BM eğitim, bilim ve kültür işlerinden sorumlu kuruluşu UNESCO'dan çekilme kararı alıyor. (İsrail'in çekilme kararıyla birlikte ABD kararı da 2018 sonunda yürürlüğe girecek.)

Trump hız kesmiyor ve kendince "sadece belli çıkarlara hizmet eden ve inandırıcı olmayan" BM İnsan Hakları Konseyi'nden ABD'nin ayrılacağını açıklıyor.

Dış politika alanında Başkan Trump Kudüs'ü İsrail'in başkenti ilan ediyor, Büyükelçiliği'ni oraya taşıyor, Filistin Kurtuluş Örgütü'nün Washington ofisini kapatıyor, ABD'nin BM Filistinli mültecilere yardım kuruluşu UNRWA bütçesine katkısını keserek ülkesini tamamen İsrail yanlısı şahin bir çizgiye oturtuyor. Başkan olduğunda söz verdiği, "asrın (Ortadoğu) anlaşmasını (deal)" hâlâ ortaya çıkaramamış değil. Bazen "tek", bazen "iki" devlet, bazen de " taraflar ne isterse o olsun" diyor. Neticede, Trump'ın Filistin-İsrail sorunun ortak çözümü arayışında olmadığını, çözümü İsrail'i koşulsuz desteklemek olarak gördüğünü anlıyoruz.

Trump'ın katıksız İsrail yanlılığı İran'ı da vuruyor. 2015 tarihinde İran'la imzalanan nükleer anlaşmadan "Amerikan tarihinin en kötü anlaşması" söylemiyle tek taraflı olarak çekiliyor ve İran'a ikinci kısmı da 5 Kasım'da yürürlüğe girecek petrol ve doğal gaz alımlarını yasaklayan sert yaptırımlar uygulamaya başlıyor. İsrail ve Suudi Arabistan dışında tüm dünya ABD'nin bu hukuka ve gerçeklere aykırı davranışını eleştiriyor, kınıyor. Bir zamanlar Saddam Hüseyin'in Irak'ı ABD için nasıl bir saplantı idiyse, bugün de İran Trump için benzer bir konumda. İran'a silahlı bir saldırı ihtimalini Trump dışlamıyor.

İran nükleer anlaşmasından çekilmesinin nükleer silahların yayılması üzerindeki olası etkileri henüz belirsizliğini korurken, bu sefer

Özetle, Trump demokrasinin ve uluslararası düzenin temelinin oluşturduğu hukukun üstünlüğü ve ahde vefa ilkelerini hem ABD içerisinde hem uluslararası planda hiçe sayan icraatlarıyla Amerikan demokrasisine ve küresel güvenliğe zarar veriyor.

SSCB'yle -ABD Başkanı Reagan ve SSCB Başkanı Gorbaçov arasında- 1987 yılında imzalanan Orta-menzilli Nükleer Kuvvetler (INF) anlaşmasından, anlaşmanın Rusya tarafından ihlal edildiğini ileri sürerek çekileceğini açıklıyor. Bu anlaşma sayesinde orta menzilli nükleer kuvvetlerin/füzelerin karada konuşlanması yasaklanıyor ve Avrupa Soğuk Savaş döneminde SSCB'den gelecek nükleer tehdide karşı rahat bir nefes alıyordu. Konuya yakın kişilerin "uluslararası güvenliğin köşe taşlarından" biri olarak tanımladığı INF'den çekilme kararının, şimdi zaten gergin olan Batı-Rusya ilişkilerine olumsuz yansıtacağı ve özellikle Avrupa'nın güvenliğini sarsacağı tartışılıyor. Kararın Çin ve Kuzey Kore başta olmak üzere nükleer silahlar ve füzeler yarışını alevlendirebileceği tehlikesine işaret ediliyor. Nükleer kaostan söz ediliyor.

Trump hız kesmiyor. Özellikle göçmenler ve kimi Müslüman ülkelerden gelenlere karşı getirdiği kısıtlamalara karşı çıkan kendi yargıçlarını kınıyor ve adalet sistemine sosyal medyada meydan okuyucu söylemlerle çatıyor. Dışarıda ise BM'nin yargı organı Uluslararası Adalet Divanı'nın en son İran'ın başvurusu üzerine ABD aleyhine aldığı kararı tanımayacağını açıklıyor. Bir başka cephede, yine İsrail aleyhine takındığı tutum nedeniyle Uluslararası Ceza Mahkemesi – ki ABD taraf değildir – yargıçlarına yaptırım, evet, yargıçlara yaptırım uygulayacağını açıklıyor.

Özetle, Trump demokrasinin ve uluslararası düzenin temelinin oluşturduğu hukukun üstünlüğü ve ahde vefa ilkelerini hem ABD içerisinde hem uluslararası planda hiçe sayan icraatlarıyla Amerikan demokrasisine ve küresel güvenliğe zarar veriyor.

İç kanama artıyor, toplumsal hastalık belirtileri çoğalıyor. Demokratlar ile Cumhuriyetçiler arasındaki siyasi kutuplaşma had safhada. O kadar ki birbirlerini düşman olarak görüyor, işler vatan hainliğiyle suçlamaya kadar gidiyor. En son çok sayıda eski Başkanlar dahil tanınmış kişilere – ki bunlar Demokratlar veya Trump muhalifleri- gönderilen bombalı paketler siyasi şiddetin hangi boyutlara vardığını gösteriyor. Toplu katliamlar, ırkçılık, göçmen karşıtlığı, Müslüman ve Yahudi düşmanlığı görülmemiş hızla artıyor. Kadınlar aşağılanıyor. Trump medyayı "halkın düşmanı" ilan ediyor. Erkekler ayrılığı bulandırılıyor, tartışmaya açılıyor.

Diğer bir deyişle, içerideki çalkantılar ve dış ilişkilerdeki hukuk dışı tek taraflı davranışlar nedeniyle ABD demokrasisi ciddi bir sınamanın eşiğinde. Bu nedenle 6 Kasım'da yapılacak seçimler (435 Temsilciler Meclisi üyelerinin tamamı, 35 Senatör, eyalet valileri ve eyalet meclisleri) belki de yakın tarihin en önemli Amerikan seçimleri. Tabii bu seçimler sadece ABD için değil, küresel sonuçları itibarıyla de çok önemli. Amerika bu olumsuz gidişata frene basıp dur mu diyecek, yoksa Kongre'nin çoğunluğu yine Cumhuriyetçilere ve Trump'a açık bir çek mi verecek? Bekleyip göreceğiz.

Yılmaz Güney'in 'Yol'undan göstergelerin Doğu'suna

Yılmaz Güney, kendi dizgeleriyle yeniden kurduğu Doğu'sunda yaşam-ölüm, aşk-töre, tutsaklık-özgürlük, sadakat-ihanet gibi çatışmaların inşasını Doğu'ya dair klişeleşmiş töre-namus anlatılarını aşarak ve alışlageldik melodram kalıplarından sıyrılarak gerçekleştirir.

EYLÜL DENİZ YAŞAR

Acı, baskı, yoksulluk, kan ve gözyaşı Kürt halkının kaderi değildir. Biz kendi toprağımızda, kendi dilimizde aşk ve özgürlük türküleri söylemek istiyoruz. (Yılmaz Güney)

Yılmaz Güney'in "Yol" filmi ile Altın Palmiye'yi kazanmasının se-ne-i devriyesine geldik. Başka pek çok uluslararası ödül ile birlikte Cannes Film Festivali'nin büyük ödülü olan Altın Palmiye (Palme d'Or) ödülünü 1982 yılında kazanan Yol (Uluslararası başlığı: The Road) Yılmaz Güney'in Isparta Yarı-açık Cezaevi'nde tutuklu bulunduğu sırada senaryosunu kaleme aldığı bir film. Tutsak bir yönetmenin filmi olarak hapisneden izinle çıkan beş mahpusun öyküsünü konu alması film açısından oldukça özgün bir yönetmen-konu bağıını oluşturuyor. Tıpkı hikâyelerini konu aldığı kavra-

manlar gibi kendisi de film çekimleri sürerken tutuklu bulunan ve 1975-1881 yılları arasında tutuklu kaldıktan sonra izinle dışarı çıkan Yılmaz Güney, hapisneden firar ettikten sonra İsviçre’de, filmin zor bela yurtdışına götürülen negatifleri üzerinden filmin montaj ve kurgusunu tamamladı. Belki de bu nedenle hem senaryo aşamasında verdiği büyük uğraşlar hem de filmin son haline geldiği kurgu koltuğunda oturanın Güney olması nedeniyle yönetmen künyesinde Şerif Gören adı yazıyor olsa da (ve çekimler gerçekten de Şerif Gören yönetmenliğinde yapılmıştır) Yol, “Bir Yılmaz Güney Film” (1) olarak uluslararası izleyici ile buluştu.

CANNES 1982’DEN BUGÜNE YOL’UN SÜRGÜN KİMLİĞİ

Filmin başlığı izleyicinin karşısına bir soru koyuyor: Yol, hangi yol? Nereye gidiyor? Nereden geliyor bu yol? Filmin ilk on dakikasından sonra yol kendi gizemini yavaşça açık eder. Ancak filmin sonuna kadar belirlenmiş bir yol yoktur. Yol, genel olarak karakterlerin içinde bulunduğu haldir. Yol, beş mahpusun kendilerini bekleyen belirsiz sonlara gidişleridir. Dönecekleri tek yer tekrar hapisane olan beş mahpusun olduğu kadar yönetmen Güney’in kendi sürgünlüğüdür. İçinde ayrı bir yaşantının yeniden kurulduğu süreklileşmiş bir yolda olma halidir. Yılmaz Güney Yol’da anlatmak istediği şeyi filmin özlü bir açılış yazısında şöyle ifade eder: “Hüznün sayısız tonu, birçok yüzü, vardır; çiçekler, kuşlar, rüzgârlar gibi. Ben, bazı yakın arkadaşlarım aracılığıyla, hüznü, sevgi ve kederi anlatmaya çalıştım; her ne kadar bazıları tarafından anlaşılmaz ve inanılmaz bulunsa da.” (2) Dolayısıyla Yol, hüznün, sevginin ve kederin ifadesidir...

80-84 arası Güney ile birlikte çalışan ve hem film negatiflerinin hem Yılmaz Güney’in yurtdışına çıkışına yardım eden dostlarından biri olan Yol’un İsviçreli yapımcısı Edi Hubschmid’in aktardığına göre “ödül törenine katıldığında bile Interpol onun peşindeydi. Cannes Film Festivali’nin direktörü, Güney’i sadece festival süresince koruyabileceğini söyledi. Ve öyle de yaptı.” (3) Yani ödülü kucakladığı anın bir sonrasında, adımını kırmızı halıdan dışarı atar atmaz sonu belirsiz bir yol bekliyordu hem Yol’u hem de Yılmaz Güney’i. Bu zorlu şartlar altında Cannes’a giden Yol’un Altın Palmiye’yi paylaştığı “Kayıp” (Missing) filminin Yunanistanlı yönetmeni Costa Gavras ödül töreninde Yılmaz Güney’le sahnede buluşma anını nasıl hatırladığı sorulduğunda şu yanıtı veriyordu: “Harika bir andı, tek kelimeyle harika! Pek çok insan sahnede kan çıkacak diye düşünüyordu. Oysa Yılmaz ile ben, birbirimizi tanımadığımız halde sahnede birbirimizi görür görmez sarıldık.” (4)

Yılmaz Güney’in nice zorluğun içinden sıyrılıp gelerek Yol’u ulaştırdığı “harika an”ın hemen ardından başka zorlu zamanlara doğru ilerlemesi uzun sürmedi... Ödül törenine gidene kadar gizlilik şartları altında ve her an montajı tamamlanamadan yarım kalma tehlikesi ile karşı karşıya kalan Yol, yönetmeninin kaderini

//
Yılmaz Güney’in nice zorluğun içinden sıyrılıp gelerek Yol’u ulaştırdığı “harika an”ın hemen ardından başka zorlu zamanlara doğru ilerlemesi uzun sürmedi... Ödül törenine gidene kadar gizlilik şartları altında ve her an montajı tamamlanamadan yarım kalma tehlikesi ile karşı karşıya kalan Yol, yönetmeninin kaderini paylaşıyordu. Film, Türkiye’de 17 yıl boyunca yasaklı kaldı.

paylaşıyordu. Film, Türkiye’de 17 yıl boyunca yasaklı kaldı. “Yol’un Türkiye’de ilk gösterimi 12 Şubat 1999’da gerçekleşebildi.” (5) Yani Yol’un sürgünlüğü, kaderini paylaştığı yönetmeni Yılmaz Güney yaşamını yitirdikten tam 15 yıl sonra sona erdi ve Yol, yönetmenin mücadelesini devralarak 15 yıllık bir hasretin ardından Türkiye’ye geri döndü.

YOL’UN POLİTİK ÖZÜ VE KÜRT MİTİ

Güney’in kendine özgü anlatısı ve hasbehas Kürt sinema dili ile bezediği Yol, 80 darbesinin toplumdaki dolaysız yansımaları, yoksulluk, askeri ve politik baskılar, feodal gericilik ve dinsel fanatizm gibi pek çok sınıfsal-toplumsal-politik temayı içermekle beraber bunlar filmin tematik yapısında çevre öğeleri oluşturur. Gerçekten de “Yol’da, filmi klasik anlamda “politik” kılan tek bir sloganla, tek bir “politik mesajla” karşılaşmıyoruz. O halde sormak gerekir: Güney filmlerini “politik” kılan, Türkiye’deki politik rejim tarafından yıllardır yasaklanmasını sağlayan unsur nedir acaba?” (6) Karakterlerin tutsaklık, özgürlük ve töre ekseninde açığa çıkan merkezi çelişkisi olarak Kürt gerçekliğinin bir temsiline dönüşmüştür. İşte Yol’u 17 yıl boyunca yasaklı tutmaya yetecek denli sakıncalı politik kimliğinin özünde Türkiye sinemasında o zamana kadar gizli kalan Kürt kimliğinin açığa çıkması yatar.

Yol’un büyük bölümü yolculuk halinde geçer; belirlenmiş, sabit bir mekânı yoktur. Ancak yolculuğun kendisi ve varış noktalarında olayların düğümlenip çözüldüğü esas mekân Kürt coğrafyasıdır. İmralı Yarı Açık Cezaevi, Konya, Adana, Şanlıurfa, Fırat-Birecik, Gaziantep ve Diyarbakır olmak üzere filmdeki olaylar sürekli değişen iller ve bu iller içinde değişen mekânlarda gerçekleşir. İktidar ilişkilerinin yeniden üretildiği, doğal ve toplumsal farklılıkların üzerinde şekillendiği alanlar olarak bu mekânlar, Kürt yurttaşların kültürel ilişkilerinin ve devletin kendileri ile sürekli girdiği antagonist ilişkinin göstergeleridir.

80 darbesinin kendi tahakkümünü Kürt coğrafyasında nasıl yeniden ürettiğini de her bir karakterin öyküsü boyunca izleriz. Filmdeki karakterlerin hem devlet hem aile hem töre hem de kendi özgürlükleri ile kurdukları çatışmalı ilişki, Kürt kimliği ve Kürt coğrafyasının kültürel kodlarını taşır. Yılmaz Güney, kendi dizgeleriyle yeniden kurduğu Doğu’unda yaşam-ölüm, aşk-töre, tutsaklık-özgürlük, sadakat-ihanet gibi çatışmaların inşasını Doğu’ya dair klişeleşmiş töre-namus anlatılarını aşarak ve alışlageldik melodram kalıplarından sıyrılarak gerçekleştirir. Yoksul Kürt imgesini ortaya çıkarmaya yönelik güçlü fırça vuruşları tren yolculuklarında, mahalle ve köy sokaklarındaki insan manzaralarından belirginleşir. Adeta belgesel görüntüleriymiş gibi çıplak şekilde devlet şiddetini ve baskısına gönderme yapan çoğu sahnesi ile film dönemi itibarıyla Kürt yurttaş temsilini sinemaya taşıyarak Türk mitinden sıyrılmış yeni bir tarih anlatısı ortaya koyar ve kendi mitini yaratır. “Sinema-

//

Karakterlerin tutsaklık, özgürlük ve töre ekseninde açığa çıkan merkezi çelişkisi olarak Kürt gerçekliğinin bir temsiline dönüşmüştür. İşte Yol’u 17 yıl boyunca yasaklı tutmaya yetecek denli sakıncalı politik kimliğinin özünde Türkiye sinemasında o zamana kadar gizli kalan Kürt kimliğinin açığa çıkması yatar.

//

da Kürt” olarak Yol filmdeki başkarakterler, Türkiye’nin Doğu’suna ilişkin Türk bakışıyla oluşturulan Kürt göstergelerini kopya etmez. Yol, gerçekçi anlatımına eşlik eden şiirsel imajların muhteşem geçişleri ile görsel açıdan burjuva sanatının boş biçim-içerik tartışmalarını aşar. Yol’un lirizme ulaşan kimi sahneleri ise toplumcu sinemanın, “sanat için sanat” sinemasına verdiği estetik bir yanıtı dönüşür: “Köylülerin kaçakçılarının vurulmuş cesetleri önünde geçit yaptıkları bölüm veya genç ve güzel gelinin karlı dağ tepesinde ölüme doğru yürüyüşü gibi... Film, hiçbir anında ‘natüralizm’ tuzağına düşmemektedir: Dramatik ve plastik çileciliği (ascetisme), onu bu tehlikeden sürekli olarak korumaktadır.” (7)

‘YOL, HALKIMIN SUSTURULAMAYAN SESİDİR’

Türkiye’ye ilk kez Altın Palmiye kazandıran yönetmen olma unvanını taşıyan Yılmaz Güney’in “geri dönme çağrısına uymadığı” gerekçesiyle hemen bir yıl sonra, 1983’te “Türk vatandaşlığı”ndan çıkarılması bir garip ikilem olarak Türkiye sinema tarihinin kendine yabancılaşmasıdır. Dolayısıyla, değeri uluslar arası ölçekte tescillenmiş Yol’un kazandığı Altın Palmiye, Yılmaz Güney şahsında Kürt halkının ve Kürt sinemasının nişanesi olarak anılmayı hak eder. “Türk sineması” gizli öznesini içkin olarak barındıran nam-ı diğer “yerli sinema”nın, son nefesini sürgünde veren Yılmaz Güney’i anlamaya ve anlatmaya çalışmadığı, onu mücadelesi ve Kürt kimliği ile tanımadığı ve savunmadığı sürece, Yol’un 26 Mayıs 1982’de kucakladığı ödüle dair ne tür bir hak iddia edebileceği sorusu estetiğin değil, politik vicdanın ve etiğin konusudur.

Güney sinemasının en karakteristik özelliklerini taşıyan Yol, öyküsünden karakterlerine, coğrafyalarından müziklerine kadar pek çok unsuru ile Türk sinemasının anlatı tekniklerinden kökten bir kopuşun ifadesidir. Bu yönüyle Yol, Yılmaz Güney’in, Türkiye’de politik sinemanın radikal bir kurucusu olması dışında Kürt sinemasının da kurucu isimlerinden biri olarak dünya sinemasına Kürt bakışını taşıdığı bir yola dönüşmüştür. “Doğu’nun ele alınışında amaçlanabilecek olan şey (gözümüze çok çekici de gözükseler) başka simgeler değil, bir başka doğa-ötesi, bir başka bilgelik de değil; simgesel dizgelerin özelliğinde bir fark, bir değişim, bir devrim olanağıdır.” (8) İşte Türkiye’nin Doğu’suna dair bir anlatı olma niteliği taşıyan “Yol” filmi de belki de simgesel dizgelerindeki bu devrim olanağı ile merkez akım Türkiye sinemasının en politik olanlarının bile izleyiciye sürekli olarak dayattığı kalıp simgeler arasından sıyrılıp yeniden okunması gereken romansı bir dizgeye dönüşür. “Yol, halkımın susturulamayan sesidir! Selam... Bin Selam!” (9) diyordu Yılmaz Güney. Öyle ki aradan geçen 36 yılda yolcular değişse de yol baki kaldı. Sansüre ve yasaklamalara rağmen ne Yol’un ne de sürgün Kürt yönetmen Yılmaz Güney’in adı mücadelenin ve sinemanın kesişen tarihinden silinmedi, her ne kadar bazıları tarafından anlaşılmasa ve inanılmaz bulunsa da!

1- Onaran, A.Ş. (1995). Türk Sineması-2, Ankara: Kitle, s. 52’de: “Belli ölçülerde kendi yönergesine göre Şerif Gören’in çektiği, ama kurgusunu kendi gerçekleştirdiği ‘Yol’, emeğin çoğu Yılmaz

34 | duvardibi

Güney'e ait olduğu için bir Yılmaz Güney filmidir. Çünkü bir filmin belkemiğini senaryo oluşturduğu gibi, yaratıda sadece bir malzeme oluşturan bir kurdelayı sanat eseri haline getiren çaba kurgu olduğuna göre, bu savımızın geçerliliği ortadadır. (Yine de çekimi yapan yönetmenin emeği yadsınmamak koşulu ile.)”

2- Yol filmi, 00:09'daki açılış yazısı

3- Hubschmid, E. (2016, 26 Kasım) . Memories of Kurdish filmmaker Yılmaz Güney (Kameran Subhan). Rudaw.

4- Gavras, C.(2013, 11 Nisan). Kan bekliyorlardı, birbirimize sarıldık (Nil Kural). Milliyet.

5- Özgüç, A.(2005). Bütün Filmleriyle Yılmaz Güney. İstanbul: Agora Kitaplığı

6- Baker, U.Şok ve Beyin: Yılmaz Güney Sineması Üzerine. Körotonomedia.
<http://www.korotonomedia.net/kor/index.php?id=21,146,0,0,1,0>

7- Martin M.(1988). La Revue du Cinema, Yılmaz Güney Kitabı, Atilla Dorsay, İstanbul: Varlık. S. 216-217

8- Barthes, R.(2016). Göstergeler İmparatorluğu (Çev. Tahsin Yücel). İstanbul: YKY. S.11

9- Güney, Yılmaz. Yol, halkımın susturulamayan sesidir. Siyasal Yazılar Cilt III. S.18

Oyları yüzde 52'yi bulan ittifak nasıl engellendi?

Böylece 1957 seçimlerinden yarım yüzyıl sonra, Türk burjuvazisinin partileri bir kez daha iki blok halinde saflaşıyorlar. Saflaşmanın konularının, öne sürülen sloganların, ateşli tartışma başlıklarının ne denli benzer olduğuna, seçimlerde yapılan hilelerin ve usulsüzlüklerin ne denli bugünü anımsattığına bakılırsa, 50 yılda pek de bir ilerleme kat edilemediği söylenebilir. AKP/MHP ve CHP/İYİP. Bloklaşmaları asla tesadüf değil.

AKP-MHP arasında kurulan "Cumhur İttifakı"nın ardından, CHP-İYİP. arasında kurulan seçim ittifakı, 1957 seçimlerinden bu yana bir ilki oluşturuyor. Gerçi, fiili seçim ittifakları her daim gerçekleşti. Genelde, daha yüksek oyu bulunan partinin bünyesinde başka partilerden adayların yer alması yoluyla farklı partiler de meclise taşındı (1991 RP-MÇP-IDP ittifakı, SHP-HEP ittifakı vb.) ne var ki, resmi seçim ittifakları 1957'den bu yana yasaklıydı. 1954 seçimlerinde, Türkiye tarihinde bir siyasi partinin aldığı en yüksek oy oranına ulaşarak yüzde 57.5 ile TBMM'de mutlak çoğunluğu elde eden Demokrat Parti, buna dayanarak ülkede tek parti diktatörlüğünü kurmaya girişti. Ne var ki ilerleyen yıllarda ekono-

ALP ALTINÖRS

27 NİSAN 2018

mide yaşanan buhranlar DP'nin tabanını eriterek büyük bir toplumsal muhalefet dalgasına yol açtı. 1957 seçimlerine gidilirken, üç muhalefet partisi, CHP, Cumhuriyetçi Millet Partisi (CMP) ve Hürriyet Partisi (HP) seçim ittifakı görüşmelerine başladı.

Hürriyet Partisi, 1955 mali krizinin, 6-7 Eylül pogromunun ve basın özgürlüğünü ortadan kaldıran yasanın ardından, İstanbul sanayi ve ticaret burjuvazisini temsil eden bir grubun DP'den kopması sonucunda oluşmuştu. Lideri Fevzi Lütfü Karaosmanoğlu, çizgisi merkez sağ idi. Osman Bölükbaşı liderliğindeki Cumhuriyetçi Millet Partisi (CMP) ise DP'yi sağdan, özellikle İslamî bir retorikle eleştirerek etkili oluyordu. Bölükbaşı'nın hazırcıvaplığı, hitabet yeteneği partinin Anadolu'da kök salmasını sağlamıştı. Adnan Menderes hükümetinin hışmına, en az CHP kadar maruz kalmışlıkları vardır. Bölükbaşı'nın ilk partisi Millet Partisi, 1953'te laikliği çiğnemekten kapatıldı. 1954 seçimlerinde CMP'nin Kırşehir milletvekilliklerini kazanmasına tepki olarak Menderes Kırşehir'i ilçe yapmıştır. Keza, 1957 seçimleri arifesinde Osman Bölükbaşı dokunulmazlığı kaldırılarak hapis haneye yollandı, milletvekili yeminini Ulucanlar Hapishanesi'nde etti. 1958'de Türkiye Köylü Partisi ile birleşerek Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi adını alacak olan bu parti, Bölükbaşı'nın 1962'de ayrılmasının ardından, 1965 yılında Alpaslan Türkeş tarafından Milliyetçi Hareket Partisi'ne dönüştürüldü.

Muhalefet cephesi dün bir taahhütnâme imzaladı

Parti liderleri yaptıkları toplantı sonunda neşrettikleri tebliğ ile iktidara geldikleri takdirde ne işler yapacaklarını açıkladılar Anayasa ve seçim sistemi tādil edilip 2 sene içinde yeni seçimlere gidilecek

ANKARA, HUSUSİ

CHP, CMP ve Hür. P. liderleri dün akşam Ankara'da CMP, genel merkezinde yaptıkları nihai bir toplantıdan sonra iktidarı ve neticeleri hakkında önemli bir tebliğ yayınlamışlardır.

CMP adına İsmet İnönü, Kasım Gülek ve Turgut Güle'nin, CMP adına Fuat Arna, Ahmet Bilgin ve Nurettin Ardicioğlu'nun, Hür. P. adına ise Fevzi Lütfü Karaosmanoğlu, Enver Güleli ve İbrahim Ökten'in katıldıkları 2 saat devam eden toplantı sonunda neşredilen bu tebliğ, aynı zamanda bir taahhütnâmedir. İktidarı sonucunda üç parti müşterek olarak iktidara geldiği takdirde, yapılacak işler de bu tebliğde kesin olarak bildirilmiştir.

İnönü tarafından saat 22.45 de gazete-

TEBLİĞİN ALTINA ATILAN İMZALAR: (soldan sağa): TURGUT GÜLE, AHMET BİLGİN, İSMET İNÖNÜ, ENVER GÜLELİ, KASIM GÜLEK, FUAT ARNA, FEVZİ LÜTFÜ İBRAHİM ÖKTEN, NURETTİN ARDİÇİOĞLU. TELEFOTO: Ankara - İstanbul

"Muhalefet cephesi dün bir taahhütnâme imzaladı" başlıklı gazete haberi

//

...esas önemli mücadele de sizin var olmanız (kendi özgül alanınızı yeniden üretmeniz) ve doğru yerde duruyor olmanızdır. Doğru yerde duran kişiler olarak çok sayıda bulunmanızın size doğrudan bir faydası bulunmayacağı gibi az sayıda olmanız işinizi zorlaştırır da etkinizi doğrudan belirlemez.

İTTİFAK GÖRÜŞMELERİ VE İLAN EDİLEN İLKELER

Erken seçim söylentilerinin yoğunlaşması üzerine CHP, HP ve CMP liderleri 12 Ağustos'ta İsmet İnönü'nün İstanbul Maçka'daki evinde toplandılar. 10 gün boyunca süren toplantılar basın tarafından yakın biçimde takip edilmiştir. Toplantıların bitiminin ardından CHP Genel Sekreteri Kasım Gülek 22 Ağustos günü basına şu açıklamayı okumuştur:

“Çalışmalarına devam eden üç muhalefet partisi liderleri, bugünkü toplantılarında, evvelce mutabık kaldıkları prensiplerde olduğu gibi kontenjanlarda da mutabık kalmışlardır. Diğer prensipler ve tatbik şekilleri üzerine konuşmalara başlanacaktır. Gelecek toplantı 3 Eylül'de Ankara'da yapılacaktır.”

Burada varılan anlaşmaya göre, “üzerinde işbirliği edilecek meseleler” şu şekilde belirlendi:

“Bir hukuk devleti düzeni, Kurucu Meclis, seçimlerde işbirliği, yeni anayasa, antidemokratik kanunları veto edecek Anayasa Mahkemesi, seçimlerde nisbî temsil sistemi, yargı bağımsızlığı, basın özgürlüğü.” Yeni anayasa üzerine üç partinin ortak bir hukuk komitesi kurması da benimsenmişti. Üç parti, seçimlerde üçte iki Meclis çoğunluğunu elde edeceklerini öngörüyorlardı. Bunu başardıkları takdirde yeni Meclisi bir Kurucu Meclis olarak çalıştıracaklardı.

Ortak listelerde CHP yüzde 40, CMP yüzde 22, HP ise yüzde 20 oranında kontenjana sahip olacak, yüzde 18 kontenjan ise bağımsız bireylere (“müstakillere”) ayrılacaktı. İttifak partileri, müstakil adaylar kotasının Demokrat Parti'den ayrılmak isteyen şahısları muhalefet listesine çekmek için konulduğunu açıkladılar. “DP saflarından yeni iltihaklar beklendiğini” ve “DP iktidarının bilhassa DP saflarından ayrılmak isteyenlerden çekindiğini” ifade etmişlerdi. (Milliyet, 22/08/1957)

Basına yansıyan bir diğer ittifak prensibi ise; “Kongrelerde konuşacak parti hatipleri, diğer muhalefet partilerine çatmamaya, ima suretiyle dahi hücumda bulunmamaya bilhassa dikkat etmelidirler. Bu konu, teşkilata, en kısa zamanda tebliğ olunacaktır.” şeklindeydi. İttifak kararını Parti Meclisi ile değerlendiren İsmet İnönü, gazetecilere “Siyasi hava düzeldi” demişti. (Milliyet, 23/08/1957)

4 Eylül günü, DP tarafından erken seçim kararı alındı. Seçim tarihi olarak 53 gün sonrası, 27 Ekim belirlendi. Aynı gün bir araya gelen üç parti, ortak bir tebliğ yayınladılar.

Tebliğde; “Bugün iktidarla muhalefet arasında başlıca mesele, rejim davasıdır. Bu davanın halli uğruna işbirliği yapmaya karar veren partilerimiz için memleketimizi, medeni dünyaca kabul edilmiş insan haklarına bağlı istikrarlı bir hukuk devleti nizamına kavuşturmak ilk hedeftir. Muhalefet cephesi, önümüzdeki seçimlerde iktidara geldiği takdirde, bütün anti-demokratik mevzuatı ve usulleri kaldırmak ve vatandaş hak ve hürriyetlerini hukukî teminata bağlamak suretiyle memleketimizde hür ve demokratik bir idareyi bütün icapları ile tesis edecektir. Mahkeme bağımsızlığı ve hakim teminatı, söz ve basın hürriyeti, toplanma hürriyeti, ilim hürriyeti ve üniversite özerkliği, grev hakkı ve sendika hürriyeti ve mesleki teşekküller kurma hakkı, bütün idari tasarruflar üzerine yargı denetimi, vatandaşlar arasında siyasi kanaatine göre fark göz etmeyen tarafsız idare derhal

gerçekleştirilecektir” deniyordu. Yeni Meclis, aralarında iki meclisli siyasi sistem ve Anayasa Mahkemesi kuruluşunun da bulunduğu yeni bir anayasa oluşturarak en geç iki yıl içinde yeniden ülkeyi seçime götürecekti. (Milliyet, 05/09/1957)

Bu bildirmede kendilerine verdikleri isimle “Muhalefet Cephesi” Türkiye tarihinin ilk ve tek resmi seçim işbirliği platformuydu. Demokrat Parti’nin ortaya çıktığı 1946’da dile getirdiği “demokrasi” vaatlerine oldukça benzer söylemlerin aradan 10 yıl geçtikten sonra bu kez CHP tarafından dile getirilmesi Türkiye siyasi tarihinin oldukça ilginç bir yönüdür. Ne var ki, her iki partinin de bu kavramların altını nasıl doldurduğu artık deneyimle sabit idi. Türk egemen sınıflarının bu iki hasım kanadı, azınlıkta kaldıklarında demokrat, iktidarı ele geçirdiklerinde ise otoriter oluyor, diğer kanadı siyasetten tasfiye ederek tek parti iktidarı kurmaya çalışıyorlardı.

Muhalefet işbirliği mevzuunda anlaşılı

Dün yayınlanan tebliğde kontenjanda da mutabakata varıldığı bildirildi

İşbirliğinin tatbik şeklini müzakere için toplantılara Eylül’de Ankara’da devam edilecek

MEHMET SİLİCİLER
ÜC muhalefet partisi temsilcileri dün, alışıldığını de tam mutabakata vardıklarını açıkladılar. İşbirliği toplantıları ön günden beri devam etmekte. Müzakerelere üç hafta 24 ay süreli ara verilecek, bir de pazar günü yapılacaktır. Bu günün görüşmeler cum’an 24 saat 40 dakikaya tamamlanmıştır. Diğer muhalefet, görüşmelerini en geç Eylül’de Ankara’da yapacaklardır. Ç.P. Genel Sekreteri, Kâzım

MENDERES’İN KARŞI HAMLESİ

Karşısında geniş bir cephenin oluştuğunu gören Adnan Menderes hükümeti panikleyerek, meclisten seçim ittifakını yasaklayan bir yasa geçirdi. (11.9.1957 tarih ve 7053 Sayılı Kanun) Böylece, siyasi partiler her ilde ayrı listeler çıkarmaya mecbur bırakıldı. Siyasi parti listelerinden müstakil adaylık yasaklandı. Yine, bir partiye mensup bir kişinin başka partiden aday olması da yasaklandı. (Milliyet, 11/09/1957)

Müstakil adaylara konulan yasağın “muhalefet cephesinin” DP’den kopuşlara dair umudunu boşa çıkartmak için geçirildiğini anlamak zor değildir. Bunlar arasında en popülerleri, DP’nin dört kurucusundan birisi olan Fuat Köprülü idi. Erken seçim kararının ilanının hemen ardından, 8 Eylül’de istifa eden ve DP iktidarına karşı mücadele çağrısı yapan Fuat Köprülü, Menderes’i epeyce rahatsız etmiş olmalı. Bu yasanın, “erken seçim kararı alındıktan sonra partisinden istifa eden kişilerin başka partiden aday olamayacaklarına” dair maddesinin, özel olarak Köprülü için geçirildiği söylenir.

1957 seçimleri usulsüzlük ve hile tartışmalarına yol açtı. Mühürsüz pusula dolu çuvalar, TRT Radyosu'nun oy verme işlemi sürerken (14.30'da) DP'nin önde olduğu sandık sonuçlarını ilan etmeye başlaması, seçmen kütüklerinde yapılan oynamalar, CHP'nin itirazlarına sebep oldu.

Seçimin sonuçlarına göre, Demokrat Parti yüzde 47,7 oy alarak, ciddi oy kaybetmişti. Buna rağmen, adaletsiz seçim sistemi sayesinde meclisteki 610 sandalyenin 424'ünü alarak iktidarda kalmıştı.

CHP yüzde 41.1, Hürriyet Partisi yüzde 3.8, CMP ise yüzde 7.1 oy almıştı. Yani, eğer seçim ittifakı engellenmeseydi, üç partinin oy toplamı yüzde 52 olacaktı. Hiç kuşkusuz, seçimlere ortak listeyle ve partisiz isimleri de katarak girebilselerdi, bu oranın daha da yükselmesi mümkündü. Adnan Menderes, baskın seçim ilan etmekle kalmamış, seçimlere bir ay kala seçim ittifakını yasaklayarak iktidarını korumuştur. (Seçimlere altı aydan az zaman kala yapılan yasa değişikliklerinin seçimlerde uygulanmayacağına dair yasa bu tür deneyimlerin ürünüdür, ama Cumhur İttifakı bu yasayı da bypass etmiş görünüyor.) Adnan Menderes'in seçim ittifaklarına getirdiği bu yasak, gerek 27 Mayıs, gerekse 12 Eylül tarafından da korundu. 12 Eylül darbesiyle buna yüzde 10 seçim barajı da eklenerek iki partili bir politik sistem yaratılmak istendi. Ancak Türkiye'nin derin siyasal, sosyal ve ekonomik çelişkilerle sürekli parçalanan politik atmosferi iki partili bir yapıya asla cevaz vermedi.

MENDERES'İN YASAKLADIĞINI ERDOĞAN GERİ GETİRDİ

Nihayet, 2018'de, bu kez iktidar partisinin ülkeyi yönetmekte yaşadığı büyük zorlanma, seçim ittifakı yasasını geri getirmeye zorladı. AKP'nin siyasal atası Menderes tarafından kaldırılan seçim ittifakı, Erdoğan tarafından, Bahçeli'nin talebi üzerine geri getirildi. Burada altı çizilmesi gereken bir nokta, her ne kadar seçim ittifakı bugün için iktidar tarafından getirilmiş de olsa, nihayetinde bunun muhalefet partilerine de fayda sağlayacağıdır. Hatta belki de daha fazla faydayı muhalefet partilerine sağlayacaktır. Örneğin CHP içinde bazı kesimlerin dile getirdiği "sıfır baraj ittifakı" bu yasaya dayanarak yüzde 10 seçim barajının fiilen devre dışı bırakılmasını öngörmektedir.

7 Haziran 2015'ten bu yana, ülkeyi fiilen yöneten AKP-MHP koalisyonu, bu yasa temelinde "Cumhur İttifakı"nı kurdu. Bunun karşısında ise, CHP'li 15 milletvekilinin İyi Parti'ye transferiyle belirginleşen bir ittifak kuruluyor. Bu ittifaka Saadet'in de dahil olabileceği öngörülüyor. Böylece 1957 seçimlerinden yarım yüzyıl sonra, Türk burjuvazisinin partileri bir kez daha iki blok halinde saflaşıyorlar. Saflaşmanın konularının, öne sürülen sloganların, ateşli tartışma başlıklarının ne denli benzer olduğuna, seçimlerde yapılan hilelerin ve usulsüzlüklerin ne denli bugünü anımsattığına bakılırsa, 50 yılda pek de bir ilerleme kat edilemediği söylenebilir. AKP/MHP ve CHP/İYİP. Bloklaşmaları asla tesadüf değil, Türk egemen sınıflarının yakın tarihinde defalarca yaşanan saflaşmaların güncel yeniden üretimidir.

Günümüzde özgün ve farklı olan, egemen sınıfların 50 yıldır benzer biçimlerde oluşturduğu blokların yeniden ve yeniden kurulması değil; ezilenler tarafından HDP etrafında oluşturulan demokratik bağlaşmadır.

// 1957 seçimlerinden yarım yüzyıl sonra, Türk burjuvazisinin partileri bir kez daha iki blok halinde saflaşıyorlar. Saflaşmanın konularının, öne sürülen sloganların, ateşli tartışma başlıklarının ne denli benzer olduğuna, seçimlerde yapılan hilelerin ve usulsüzlüklerin ne denli bugünü anımsattığına bakılırsa, 50 yılda pek de bir ilerleme kat edilemediği söylenebilir.

Türkiye 24 Haziran'a hangi birikimle geldi?

Türkiye 24 Haziran'a hangi birikimle geldi? Bu korku-panik ve nefret ortamı mı bizi yeni rejime taşıdı? Gelineen noktada cumhuriyetin kurucularının hiç mi hatası olmadı? Bunları düşünüyorum ve cevap arıyorum.

ORBAY SOYDAN

Tarih 12 Ekim 1920

TBMM açıldıktan sonra yayınlanan bildiride şöyle deniyordu: “TBMM, halkın öteden beri karşı karşıya kaldığı sefalet nedenlerini yeni araç ve teşkilat ile kaldırarak yerine refah ve saadet getirmeyi başlıca hedef kabul eder.”

Peki bu doğrultuda ne yapıldı? Kabul etmek gerekirse hiçbir şey.

1923-30'larda İstanbul'da kendilerine “milli tüccar” diyen, dış ticaretle uğraşan, büyük toprak sahiplerinin dışında kalanlar büyük bir yoksulluk içerisindeydi.

YOKSULLAR GERİ ÇEVİRİLİYORDU

CHP'li bir aileden gelen Prof. Dr. Çetin Yetkin'in çocukluk anılarında aktardığına göre, o yıllarda başkenti görmek için yürüyerek bulvara çıkmak isteyenleri polis durdurur, yoksul görünümlü olanları geri çevirirdi.

// İnkılap rüzgarlarının en sert estiği 1920-45 arasında bile tek bir yazı en ağır cezalara çarptırılıbiliyordu. Hüseyin Cahit Yalçın, Ahmet Emin Yalman, Abdülkadir Kemali, Velid Ebuzziya, Sertel'ler, Arif Oruç, Cevad Şakir ve niceleri inkılabın hışmına uğramış gazeteci ve yazarlardı. Yazdıkları yasaklanmış, hapse atılmışlar, kalebentliğe mahkûm olmuşlardı. //

Tarih 21 Ekim 1928

Milliyet'te İstanbul liman işçilerinin feryatları yer alıyordu. Haberde şöyle deniyordu: "Hangi işi yaparsak yapalım, şirket yeni alınmış işçilere ayda 25 TL ödüyor. Ancak ilk aydan sonra bu ücret 30 TL'ye yükseliyor. Zam için bundan sonra yıllarca beklemek lazım. Aramızda şirkette 10-15 yıl çalışan arkadaşlar var. Bunlar en fazla 40-50 lira alıyorlar. Onlar da topu topu dört beş kişidir."

O dönemde 30 liranın 10 TL'si ile orta halli bir semtten koşulları iyi olmayan bir ev kiralanabilir, 5 TL'si kazanç vergisi olarak ödendikten sonra, emeklilik vb. sosyal kesintilere de ayda yaklaşık 3 TL ayrılır, maaşın geri kalan bölümü de gıda, giyim, sağlık ve ulaşım harcamalarına yettirilmeye çalışılırdı.

Ekim 1929 tarihli "Resimli Ay" dergisinde "Bu Oyun Bitsin" başlıklı yazısında Sabiha Sertel bu durumu şöyle özetlemişti: "Günler, aylar, seneler geçer. Medreseden kaçan yersizler, yurtsuzlar siyasi cereyanların tufan gibi akışında bir katre gibi erirler. Kasırgalar kopar, hilafetler, istibdat devrilir, yıkılır. Zafer ve istikbal gelir, demokrasi ve inkılap eski selleri götürür. Fakat selin götüremediği, hâlâ köprü üstlerinde yırtık paçavralar içinde nöbet bekleyenler, 'amca on paracık' diye bağırırlar... Paçavralar içinde devir, nöbet bekleyen çocuk hâlâ oradadır. Hâlâ karnı açtır... Küfesi sırtında akşama kadar kaldırımlarda taban patlatan çocuk köprü altında yatar."

Sertel yazdığı yazıdan dolayı mahkemeye sevk edilen ilk kadın gazeteci olur.

TEK BİR YAZI EN AĞIR CEZALARA ÇARPTIRILİYORDU

İnkılap rüzgarlarının en sert estiği 1920-45 arasında bile tek bir yazı en ağır cezalara çarptırılıbiliyordu. Hüseyin Cahit Yalçın, Ahmet Emin Yalman, Abdülkadir Kemali, Velid Ebuzziya, Sertel'ler, Arif Oruç, Cevad Şakir ve niceleri inkılabın hışmına uğramış gazeteci ve yazarlardı. Yazdıkları yasaklanmış, hapse atılmışlar, kalebentliğe mahkûm olmuşlardı.

Adı: Arif Oruç

O Cumhuriyet'in ilk yıllarında muhalif gazeteci kimliği ile tanınan bir isim.

Gazeteciliğe 1913 yılında İstanbul'da, Tanin gazetesinde başladı. Aynı yıl Sabah gazetesi için siyasi muhabir olarak Balkanlar'a gitti. Sofya'da askeri ataşesi olarak bulunan Mustafa Kemal ile dostluk kurdu. Balkanlar'dan döndükten sonra Şinasi ve Namık Kemal'in çıkardığı Tasvir-i Efkâr'da istihbarat heyet müdürü olarak görev aldı. Tasvir-i Efkâr "ulus", "vatan" özgürlük" ve "devrim" sözcüklerini kullanarak kamuoyuna mal etmeye çalışan bir gazeteydi.

Gazete, Mustafa Kemal'in Çanakkale cephesindeki hizmetleri ve başarılarını Enver Paşa'nın sansür tehlikesine rağmen resmiyle yayım-

//

Sonuç olarak Arif Oruç düşüncelerinden ötürü önce 1933 yılında Bulgaristan'a sürüldü, ardından 1934'te Türk makamlarının isteği ile Bulgaristan'dan sınır dışı edildi ve Yugoslavya'ya gönderildi.

Atatürk ile İnönü'nün arasının açılmasına neden olacak olaylar zinciri de bundan sonra // başladı.

lamıştı.

Arif Oruç'ta o dönem işgal ordularının sansürüyle mücadele etmekteydi.

İzmir'in Yunan işgaline uğramasından sonra bölgeye giderek Aydın Zeybekler grubunun mücadelesini Tasvi-i Efkâr'da haber yapmıştı. Yazılarıyla milli mücadeleyi destekliyordu.

Ancak Cumhuriyet'in ilanından iki yıl sonra 1925'de çalıştığı gazete Tasvi-i Efkâr, İstiklal Mahkemesi'nce kapatıldı. Oruç da bundan sonra çeşitli yayın organlarında tarihi tefrikalar yayımlamaya başladı. 1929'da Yarın adlı gazeteyi çıkarmaya başladı. Bu gazetede, 1931'de Matbuat Kanunu gereği kapatıldı. Yarın'ın kapanması üzerine Mücadele adlı başka gazete çıkarttı ise de bu gazetenin de 7 Eylül 1931 tarihli ilk sayısı toplatıldı ve devamı yasaklandı.

Bunun üzerine Arif Oruç, Komünist fikirlere sahip olmasına rağmen liberal bir parti olan Serbest Fırka'ya girdi; gazetesi ile fırkayı destekledi.

İnönü, Mustafa Kemal'in kurduğu bu partiye şiddetle karşıydı. Belediye seçimlerinde baskıya ve hile başvurmuş, partinin başarısız olması için elinden geleni yapmıştı.

Hasan Rıza Soyak'ında anılarında bahsettiği üzere; Belediye seçimlerinin sonuçları alınırken, Mustafa Kemal'in, Soyak'ın hangi partinin kazandığını sorması, üzerine CHP'yi kast ederek bizim parti demesi üzerine Mustafa Kemal'in "Hayır efendim, hiç de öyle değil!... Hangi fırkanın kazandığını ben sana söyleyeyim: Kazanan idare fırkasıdır çocuk! Yani jandarma, polis, nahiye müdürü, kaymakam ve valiler... Bunu bilesin" demesi bu yüzdendi.

Sonuç olarak Arif Oruç düşüncelerinden ötürü önce 1933 yılında Bulgaristan'a sürüldü, ardından 1934'te Türk makamlarının isteği ile Bulgaristan'dan sınır dışı edildi ve Yugoslavya'ya gönderildi.

Atatürk ile İnönü'nün arasının açılmasına neden olacak olaylar zinciri de bundan sonra başladı.

Yıl 1937

Yer Ankara

İnönü, kardeşi Hasan Temelli ve eniştesi Abdürrezzak Okatan yüzünden Mustafa Kemal ile tartışmıştı.

Lozan Barış Konferansı için kurulan Basın Bürosu Yöneticiliği de yapan eski bürokratlardan Ahmet İhsan Tokgöz İstanbul'daki Bomonti fabrikasının hisselerini satın almış, İnönü'nün eniştesi Kudüslü Abdürrezak'ı da fabrikasının idare meclisi azası olarak atamıştı.

Falih Rıfkı Atay'ın tanımıyla "Ahmet İhsan Tokgöz, tam bir menfaatçi idi. Her ikisi de Ankara'daki bira fabrikasının genişletilmesini önlemek ve Bomonti imtiyazını uzatmak için, Ankara fabrikasının gelir getirmeyeceğini fikrini İnönü'ye telkin ettiler.

//
 ...İşletme zarar
 etmeye başlayınca,
 bu zararın nereden
 kaynaklandığı
 araştırıldı ve sorumlusu
 ortaya çıktı: Hasan Rıza
 Temelli.
 Bu vurgunu ortaya
 çıkaran ve açıklayan
 yine dönemin
 muhalif gazetecisi
 Arif Oruç'tan başkası
 değildi. Arif Oruç o
 günlerde sürgünden
 yeni gelmişti. Döner
 dönmez de tutuklandı.
 Oruç daha sonra idam
 istemiyle yargılanacak
 ancak beraat
 //
 edecekti.

Mustafa Kemal Umumi Katibi Hasan Rıza Soyak aracılığıyla Danimarkalı uzmanlara meseleyi inceletti. Onlar, eğer fiçılarla taşınıp Haydarpaşada şışelenecek olursa, fabrikanın Bomonti'ye bile rakip olacağını söylediler.

Yetkin'in Nihat Erim'in günlüğünde aktardığına göre, Atatürk bundan sonra İnönü'ye "İstanbul'da Bomonti bira fabrikasının kapatılmasını, Ankara'da çiftlikteki fabrikanın kalmasını" tebliğ etti. Bu söz üzerine İnönü hiddetle "Bu nasıl iş? Bu nasıl hükümet? Bizim gıyabımızda görüşülüyor, kararlar alınıyor. Sonra bize tebliğ ediliyor. Böyle bir şey olur mu? Böyle hükümet olur mu?" diyerek tepki gösterdi.

Mustafa Kemal, İnönü'nün bu asabiyetin manasını anlayamamıştı...

İnönü söylenmeye devam ediyordu: "Evet, hem de bunu kim yapıyor? Atatürk yapıyor. Bir takım gayri mesul insanlarla karar verip bize tebliğ ediyor."

Bu olayı izleyen günlerde Mustafa Kemal, Kâzım Özalp'i çağırarak. "İs-met Paşa'yı başbakanlıkta bırakmayacağım, Celal Bayar'ı yerine geçireceğim. Yalnız İnönü bunu senden değil, benden duysun" dedi.

KARDEŞİ YOLSUZLUKLA SUÇLANDI

Atatürk ile İnönü'nün arası 'Temelli' soyadını alacak kardeşi yüzünden de açıldı.

Hasan Rıza Temelli İstanbul'da odun-kömür ticaretiyle uğraşıyordu. Bu o yıllarda son kazançlı bir meslekti. Çünkü tren ve gemilerin kazançlarında odun-kömür yakılıyordu. Temelli de zaten odun ve kömürü devlete satıyordu. Kömür sattığı kurumlardan bir tanesi de Türkiye Denizcilik İşletmeleri'ydı. İşletme zarar etmeye başlayınca, bu zararın nereden kaynaklandığı araştırıldı ve sorumlusu ortaya çıktı: Hasan Rıza Temelli. Bu vurgunu ortaya çıkaran ve açıklayan yine dönemin muhalif gazetecisi Arif Oruç'tan başkası değildi. Arif Oruç o günlerde sürgünden yeni gelmişti. Döner dönmez de tutuklandı. Oruç daha sonra idam istemiyle yargılanacak ancak beraat edecekti.

Yıl 1949

Türkiye ABD'den altı savaş gemisi almaya karar vermişti.

Bu gemilerin alımı için yüklüce bir komisyon ödenmişti. Ama asıl ilginç olan komisyonun ödendiği şirketin ortağı olan isimdi; Hasan Rıza Temelli. Temelli'ye komisyonun ödenebilmesi için özel bir kanun bile çıkartılmıştı.

Yine Cumhuriyet gazetesinin sahibi Yunus Nadi'nin vergi borcunun düşürülmesinde, İstanbul Valisi Lütfü Kırdar'la birlikte Temelli'nin rol aldığı öne sürülmüştü.

Burada bir parantez açmam gerekirse; 1950 seçimleri öncesi gerçekleşen

// Öte yandan Almanya ile yapılan bu anlaşmayı izleyen günlerde, Türk basınında Turancılık akımının da önü açılacak, buna karşılık Vatan gazetesi, Hitler'i alaya alan bir karikatür yayınlandığı için gazete 60 gün süreyle // kapatılacaktı.

bu hadise Demirören'in 24 Haziran öncesi Doğan Medya Grubu'nu satın almasından farklı yorumlanamaz!

Neyse biz anlatmaya devam edelim...

KARİKATÜR YAYIMLAMAK KAPATMA SEBEBİ

Tarih 18 Haziran 1941

Türkiye, Almanya ile 10 yıl sürecek dostluk anlaşması imzaladı. Anlaşma imzalanır imzalanmaz 22 Haziran'da Almanya, Sovyetler Birliği'ne saldırdı.

Alman Genelkurmay Başkanı Franz Halder'e göre Almanya SSCB'ye karşı açtığı cephede artık sağ kanadını güvence altına almış bulunuyordu.

Öte yandan Almanya ile yapılan bu anlaşmayı izleyen günlerde, Türk basınında Turancılık akımının da önü açılacak, buna karşılık Vatan gazetesi, Hitler'i alaya alan bir karikatür yayınlandığı için gazete 60 gün süreyle kapatılacaktı.

Türkiye-Almanya arasında imzalanan anlaşmadan birkaç ay sonra 21 Eylül 1941'de, bir mobilize katliam birliği, şimdi Litvanya'da kalan küçük bir kasaba olan Ejszyszki'ye girecek, katliam birliği üyeleri, kasabada ve çevre bölgelerde yaşayan Yahudileri sinagoglara zorla sokarak, iki gün aç ve susuz bırakacaktı. Daha sonra Yahudi kadın, erkek ve çocuklar mezarlıklara götürülerek açık çukurların önünde sıraya dizildi ve vurularak öldürüldü. Anlaşmadan sonra katliam birlikleri bir milyondan fazla Yahudi ile on binlerce diğer masum insanı öldürdü. Sadece Kiev yakınlarındaki Babi Yar'da yaklaşık 34 bin Yahudi iki gün içinde vurularak öldürüldü.

Yine Yetkin'in anılarından aktarmak gerekirse: Tüm bunlar yaşanırken Ankara'da bir evde 3-5 Alman yaşıyordu. Bunlar evin bahçesinde otururlar, bahçeyle uğraşırlar, serbestçe davranırlardı.

“Bunlar yakalanmış olan Alman casuslarıydı. Cezaevine filen konmamışlardı, bahçeli bir evde konuk edilmişlerdi. Başlarında polis falan da yoktu. Oysa, o günlerde “casus” sözü, korkunç anlamlar yüklü bir sözcüktü. Sonraki yıllarda birçok kişinin casus denilerek asılarak idamına tanık olunacaktı, kimileri de casusluk suçundan 20 yıldan az olmamak üzere ağır hapis cezalarına çarptırılacaktı. Ne ki bu cezalara çarptırılanlar hep Türk'tü, hem de savaş değil barış zamanında. Bu Alman casusları, sanki casus değillerdi de Türkiye Cumhuriyeti'nin konuklarıydı. Üstelik, Osmanlı Mebusan Meclisi üyesi, Urf'da Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin kurucusu, eski CHP milletvekilinin borcunu ödemekte zorlanıp durdurduğu evin bir eşinde ağırlanıyorlardı!”

Şimdi düşünelim, tartışalım...

Buraya kadar aktardıklarım; OHAL altında yapılan 24 Haziran seçimlerine, tartışmalı seçim sonuçlarına, Demiroren'in Doğan Medya Grubu'nu almasına ve Türkiye'nin Suriye'de karıştığı iddia edilen olayları ne kadar andırıyor değil mi?

Evet, o zamanda bunları yazdıkları için gazeteciler tutuklandı, bugün de tutuklanıyor. O zaman da muhaliflere "casus" yaftası yapıştırılıyor, "bunlar" denilenler en ağır cezalara çaptırılıyordu. Tek bir şiir okumak bile tehlikeliydi.

Daha düne kadar insanlar dış görünüşleri ve kendilerini ifade ettikleri sembollerini yüzünden ötekileştirildi.

Artan ekonomik istikrarsızlığa rağmen Erdoğan ve AKP'sinin oyları neden düşmüyor sanıyorsunuz? Bu yüzden!

Yüzleşmek bir bisturi gibi acıtsa da, rahatımızı kaçırmasa da artık bunlarla yüzleşmeliyiz!

Ayrıca herkesin şu soruları sorması gerekiyor;

Peki, Erdoğan, Avrupa Birliği kapılarını zorlarken ve içeri girebilmek için temel hak ve özgürlükler konusunda önemli uyum yasaları çıkarırken, Kürt meselesi, Ermeni meselesi, Kıbrıs meselesi gibi sıcak konulara barışçıl politikalar ararken ne oldu da bu hale geldi?

Siyaset bilimciler AKP'nin demokrasiden uzaklaşmaya başlamasını 2009 yılından itibaren başlatıyor. O zaman sormak gerekiyor; 2008 yılında AKP'ye kapatma davası açılması, darbe girişimi iddiaları, Ergenekon kumpası derken 28 Şubat ile travmatize olan Erdoğan bu durumda nasıl etkilendi? Bu yüzden mi kendi iktidarında özgürleştirdiği kurumları yeniden tek merkezde topladı? Bu korku-panik ve nefret mi bizi mevcut yeni rejime taşıdı?

Kontrollü veya değil 15 Temmuz darbe girişiminde yaşadığı korku bu süreci hızlandırmış olabilir.

Bir keresinde söyleştığım Psikiyatr Prof. Dr. Doğan Şahin: "Uzun süre ezilen gruplar güçlü olduktan sonra başkalarını ezme yoluyla kendilerini tedavi etme davranışına girerler. Çünkü bir insan travmatize olduğu zaman hissettiği en güçlü duygulardan biri zayıflık, acizlik ve edilgenliktir. Bunu onarmanın en yaygın yollarından biri de imkan olduğu zaman kendisini bu sefer güçlü hissedeceği durumlar yaratabilmektir" demişti.

Bence 24 Haziran'ın sonuçlarını bu birikimde aramak gerekiyor. Bunu geçmişte yaşanmışlıkların ve toplumsal travmaların sonucu olarak görmek gerekiyor!

Bu konu üzerinde detaylıca durulmalıdır. Unutmayın; soru sormadan yanıt, yani çözüm bulamayız!..

Sahi, yoksa kimse samimi değil mi (?)

//

Ayrıca herkesin şu soruları sorması gerekiyor; Peki, Erdoğan, Avrupa Birliği kapılarını zorlarken ve içeri girebilmek için temel hak ve özgürlükler konusunda önemli uyum yasaları çıkarırken, Kürt meselesi, Ermeni meselesi, Kıbrıs meselesi gibi sıcak konulara barışçıl politikalar ararken ne oldu da bu hale geldi?

Mağdurun edebiyatından mağrurun iktidarına 28 Şubat

İlahiyat Fakülteleri bizden önceki yıllarda da imam hatip öğrencilerinden en başarısız, en sofularının gittiği bir yerdi. Biz 'hiçbir yere gidemezsek, ilahiyat okuruz' derdik. Aramızda şanslı olan Bilaller, Hilaller, Beratler de vardı elbette. Anadolu Kaplanı diye tanımlanan sermaye sahiplerinin ve Türkiye'nin batısındaki imam hatip derneklerinin desteği ve yardımıyla Avusturya'ya, Amerika'ya ve Avrupa'nın çeşitli yerlerine burslu gönderilen bu şanslılar, nedense daha sonra mağduriyet edebiyatının Nobel adayları oldular.

MEHMET MIM KURT

Dün itibariyle 28 Şubat'ı geride bıraktık. Bin yıl süreceği söylenen post-modern darbenin üstünden 20 yıl geçmiş. Yaşlanmışız. Geçmişin hayaletleri ise peşimizi bırakmamış; şimdi bir hortlağa dönüşüp herkesin boğazına sarılmış, 'mağduriyet, mağduriyet' diye bağıyor. Bu geçen 20 yılda çok şey değişti elbette, hepsini anlatmam mümkün değil. Fakat başka bir 28 Şubat anlatısının elzem olduğu inancıyla ben de kendi 28 Şubat'ımı anlatacağım. Hatırladığım kadarıyla konuşma aralarında hicapla terennüm ettiğim bir iki kıssa dışında bu konuyu halka açık hiçbir yerde anlatmadım. Bunun nedeni, 28

Şubat mağduriyeti anlatısının devasa bir sosyal sermayeye ve iktidarın nimetlerinden faydalanmak için 'gerekli' bir dayatmaya dönüşmüş olması. Çok şükür buna hiç iltimas etmedim; kuzu postuna bürünmüş kurtların ve intikam hırsıyla ağzında salyalarla herkesin üstüne saldıranların safında yer almadım. Bu bahiste günahsızım, ilk taşı ben atabilirim!

28 Şubat 1997 kararlarına Mardin'de bir imam hatip öğrencisi olarak yakalandım. İmam hatipe 'gönderilmiş' olmam kişisel bir tercih değildi. Biz yoksul Kürt çocuklarının kişisel tercihi falan olamazdı. Aileden gelen bir dindarlığın ve köyde yaşayan ailemin parasız yatılı imkânı nedeniyle benim için öngördüğü bir rotaydı imam-hatip. Babam kendi halinde bir köy imamıydı 1990'lı yılların başında. Bir yıl boyunca köyden şehre taşınmalı eğitimden sonra nihayet şehirde kalabileceğim bir imkân olarak karşıma çıkmıştı Mardin Parasız Yatılı İmam-Hatip Okulu. 11 yaşındaki bir çocuğun her gün üç kilometre yürüyüp okula varmasından iyiydi. Yani Erbakan'ın iddia ettiği gibi 'kimsenin arka bahçesi' falan değildik; yoksulluk ve Kürtlük benim gibi on binlerce çocuğun önünde yatılı bölge okulları (YİBO) ve yatılı imam hatip okulları dışında bir seçenek bırakmıyordu. Yüce devletimiz ve onun hayırsever milliyetçi-mukaddesatçıları, Kürdün eğitimden faydalanması için taşraya yatılı imam hatipler ve bölge okulları açmıştı bol bol. Yoksul Kürt çocukları burada eğitilecek, sınıfsal öfkeleri bilecek ve devletin ideolojik aygıtı camiler yoluyla Kürdün üstüne salınacaktı. Bize o yıllarda söylenen, 'Hepimiz din kardeşi ve aynı ümmetin çocuklarıydık'. Değilmiştiz, zamanla anladık. Türkler bu kardeşlikte büyük ağabey, 'kodumu oturtan', lafından çıkılmaması gereken ve hikmetinden sual olunmayan rehberler; Kürtler ise din/ümmet içinde Kürtlüğünü gizleyebilme imkânı bahşedilen ama ümmetdaşlarının sahip olduğu her imtiyaz için boynunu bükmesi beklenen, sadakatini ispat etmesi umulan zavallılar imiş. Bu geçen 20 yılın imam-hatip, ilahiyat ve sosyoloji bakiyesi bunu gösterdi.

Merhum Erbakan, 'İmam-hatipler arka bahçemizdir' buyurmuştu, ama biz kimsenin arka bahçesi falan değildik. Hiç olmadık. Olmayı kabul etmedik. 28 Şubat üstümüze ansızın çökmüş, başka bir okula nakil olup katsayı belasından kurtulacak imkânı bulamamıştık. 28 Şubat kararlarının vurduğu ilk nesil bizdik. Şaşkın ve öfkeliydik. İlahiyat Fakülteleri bizden önceki yıllarda da İmam-Hatip öğrencilerinden en başarısız, en sofü öğrencilerin gittiği bir yerdi. Biz imam-hatipliler, 'hiçbir yere gidemezsek, ilahiyat okuruz' derdik. Çoğumuzun gönlünde başka bölümler, başka okullar yatardı. 28 Şubat bunu değiştirdi. Katsayı meselesi nedeniyle 1999'dan başlamak üzere ilahiyat fakültelerine birkaç yıl boyunca imam-hatiplerin en zeki, en haşarı, en zıpır öğrencileri gitti. Çoğumuz Boğaziçi, ODTÜ gibi en iyi okullara gidebilecek puanlar alıp, katsayı kesintisi nedeniyle taşra ilahiyatlarında aldık soluğu. Başörtüsü yasakları kadın arkadaşlarımızın başında Demokles'in kılıcı gibi sallanmaktaydı. Saçını kazıtan, örgü ipinden peruk

Bize o yıllarda söylenen, 'Hepimiz din kardeşi ve aynı ümmetin çocuklarıydık'. Değilmiştiz, zamanla anladık. Türkler bu kardeşlikte büyük ağabey, 'kodumu oturtan', lafından çıkılmaması gereken ve hikmetinden sual olunmayan rehberler; Kürtler ise din/ümmet içinde Kürtlüğünü gizleyebilme imkânı bahşedilen ama ümmetdaşlarının sahip olduğu her imtiyaz için boynunu bükmesi beklenen, sadakatini ispat etmesi umulan zavallılar imiş. Bu geçen 20 yılın imam-hatip, ilahiyat ve sosyoloji bakiyesi bunu gösterdi.

//

İlahiyat fakültesinden mezun olduğum yıl öğrenci sayısı toplamda 80'e düşen okulum, takip eden yıl bir anda 800 öğrenci aldı. 400 birinci öğretim, 400 ikinci öğretim; okulun bina ve öğretim üyesi kapasitesinin 10 misli öğrenci kabul edilmişti. Böylece imam hatipler ve ilahiyat fakülteleri tekrar öğrenciyle dolup taşmaya, yeni okullar açılmaya başladı

//

takan, saçından/kolundan tutulup sınıfların ve okulların dışına atılan, ikna odalarında duygusal şiddetin her türlüsüne maruz kalan çok kişi tanıdım o yıllarda. Bazı arkadaşlarımız okulu bıraktı, evlendi, çoluk çocuğa karıştı. Bir daha haber alamadık.

Aramızda şanslı olan Bilaller, Hilaller, Beratler de vardı elbette. Anadolu Kaplanı diye tanımlanan sermaye sahiplerinin ve Türkiye'nin batısındaki imam hatip derneklerinin desteği ve yardımıyla Avusturya'ya, Amerika'ya ve Avrupa'nın çeşitli yerlerine burslu gönderilen bu şanslılar, nedense daha sonra mağduriyet edebiyatının Nobel adayları oldular. İşsiz kalan, üniversite okuyamayan, evde 'kısmetini beklemeye mahkum edilen,' veya küçük bir köy camisinde imam olan yığınlar üzerinden alabildiğine bir mağduriyet siyaseti yürüdü. Elde edilen kazanımlar ise başka mecralara aktı. Hilaller Kaplan kesildi, Bilaller, Aslan... Bizim ise sırtımıza semer vurup binmek; koyun gibi gütmek istediler. Davanın erleri biz, erbaşları onlardı. Ben o semeri çabuk attım sırtımdan. Kürdün sırtı kolay semer tutmuyor, belki de ondan. Kürtlükten mütevellit doğal bir direnme veya sisteme bir türlü entegre olamama hali. Analize muhtaç, ama yeri değil. Geçelim.

İmam hatipler ve ilahiyat fakülteleri, 28 Şubat'ı takip eden birkaç yılda apansız boşaldı. İlahiyat fakültelerinde kontenjanlar yarı yarıya düşürüldü. Kimi okullara öğrenci alınmadı, kapılarına kilit vuruldu birkaç yıl. Malumunuz, halkımız kurnaz, kendine zarar verecek yerden uzak durur, güçlünün yanındadır, çabuk adapte olur. Bu nedenle bugün çocuklarını imam hatiplere kaydetmek için sıraya girenler, o günlerde çocuklarını o okullardan almak için sıradaydılar. İmam hatipler köylerden deli, meczup çocukları toplayıp açık kalmak için çabaladı birkaç yıl. Okuduğum okulun müdürünün köy köy dolaşıp muhtarlarla anlaşarak okula öğrenci getirtmeye çalıştığını hatırlıyorum. Tabii kendi çocuklarından erkek olanını fen lisesine, kız çocuğunu ise imam hatipe gönderdiğini de. Kadınlar, dindar olsun; erkekler müdür...

Sonra AKP geldi. Arkasına kitlelerin haklı öfkesini almıştı. Liberal Müslüman, demokratik değerlerle uyumlu, ABD ve AB'nin İslam ülkesi modeli olarak bir sürü dindarın, Kürdün, liberalin ve bilim adamının mağdur ve mazlumun desteğini aldı. İlahiyat fakültesi üçüncü sınıftaydım, umutlanmıştım. Sonunda dindarlar hem kendilerinin hem başkalarının mağduriyetlerini çözecek, adalet tecelli edecekti. Etmedi. Uzun uzun analiz kastırmaya gerek yok. Bir zamanların mağdur ve mazlumları, birkaç yıl içinde o kadar zalimleştiler ki ben bir daha ne 28 Şubat'tan, ne de mağduriyetten bahseder hale geldim.

İlahiyat fakültesinden mezun olduğum yıl öğrenci sayısı toplamda 80'e düşen okulum, takip eden yıl bir anda 800 öğrenci aldı. 400 birinci öğretim, 400 ikinci öğretim; okulun bina ve öğretim üyesi kapasitesinin 10 misli öğrenci kabul edilmişti. Böylece imam hatipler ve ilahiyat fakülteleri tekrar öğrenciyle dolup taşmaya, yeni okullar açılmaya başladı. İmam hatip ve ilahiyat mezunları 1990'ların

sonu ve 2000'lerin başında birkaç yıl hiçbir göreve atanmadı, devlet kurumlarının kapısından geçirilmediler. Fakat kısa bir süre sonra mezun olan yüz binlerce öğretmen adayından en çok atamalar ilahiyatlara verildi. İmam hatipler, bütçesi Milli Eğitim Bakanlığı'nı katlayan Diyanet'in merkez ve taşra teşkilatlarına en düşük puanlarla, veya sözleşmeli, hatta sınavsız alımlar yoluyla yerleştiler. Mezun olduğum Mardin İmam Hatip Lisesi 1990'larda şehirdeki tek imam hatip okuluymuş, bugün Mardin'de imam hatip ortaokulu ve lisesi sayısı sayabildiğim kadarıyla 15'i geçti. Geçenlerde Mardin'de sohbet ettiğim bir imam hatip lisesi öğretmeni, yine köylerden öğrenci toplamaya başladıklarını, eğitim kalitesinin rezil seviyede olduğunu, okullar kapanmasın diye türlü türlü çaba gösterildiğini söyledi. Üstelik yeni bir konseptten de bahsetti laf arasında: 'Proje İmam-Hatip'. Bilal'in projesi. Müdürler, liyakatlerinden çok sadakatleri test edilip doğrudan atanıyor ve öğretmenler özel olarak seçiliyor. Amacı tahmin etmek güç değil; 'Dindar nesil' yetiştirmek. Peki hangi dindarlık? Nasıl bir dindarlık? Hangi araçlarla? Hangi amaca ve ihtiyaca binaen? Ne şekilde? Bu soruları sormak yasak. Değilsen din düşmanı, ahlaksız, hain ilan edilmen işten değil.

Çok şükür hiçbir zaman hiç kimsenin arka bahçesi olmadım. Ama bir süre bu insanlarla aynı bahçede, aynı mahallede bulundum. Onların şanslıları, seçilmişleri, sonra mahalleyi bırakıp rezidanslara taşındılar ama yakamızı bırakmadılar; mahalle ve mağduriyet edebiyatına devam ettiler. Yeni rezidanslarında, VIP hac ve umrelerinde, 5 yıldızlı otellerin iftar sofralarında VIP bir İslam yarattılar ama yoksul dindarları ömür boyu borçlandırıp TOKİ'den evler vadettiler. Adeta TOKİ'nin 'vadedilmiş topraklarında', taksiti ödenmemiş Osmanlı tarzı koltuklarda ecdat dizileri izletip insanlara şehzade rüyaları gördürdüler.

Beni en çok üzen şey ise bir zamanlar aynı mahallede yaşadığımız insanların neredeyse hiçbirinin bu rezalete ses çıkarmaması, bunu görmemesi, hâlâ iştah ve hevesle bu çirkinliği savunacak mideyi korumaları. Bu neyin hevesi, bu neyin iştahı ben anlamaya çalışmaktan vazgeçtim. Mahalleden taşınan 'arkadaşların çoğuyla' da görüşmeyi bıraktım. Selam sabahımın devam ettiği üç beş kişinin ise bu son zamanlarda militarizme döşediği dualar nedeniyle miatları doldu. Onlara sorarsanız 'ben kavmiyetçiyim, onlar ise ümmetçiler'. Sınırları kendi ulus devletinin bile tamamını kuşatamayan, milliyetçilik, popülizm ve militarizme batmış bir ümmet anlayışının peşinden Kürde, Alevi'ye, bilumum muhalife kan kusturmaları yetmiyormuş gibi, utanmazlar da!

28 Şubat bin yıl sürecek denmişti, birkaç yıl bile sürmedi. Mağdur edebiyatı ise mağrur bir iktidar yarattı. O da sonsuza kadar sürmeyecek!

//
 'Proje İmam-Hatip'. Bilal'in projesi. Müdürler, liyakatlerinden çok sadakatleri test edilip doğrudan atanıyor ve öğretmenler özel olarak seçiliyor. Amacı tahmin etmek güç değil; 'Dindar nesil' yetiştirmek. Peki hangi dindarlık? Nasıl bir dindarlık? Hangi araçlarla? Hangi amaca ve ihtiyaca binaen? Ne şekilde? Bu soruları sormak yasak. Değilsen din düşmanı, ahlaksız, hain ilan edilmen işten değil.

Cam işçisinin grevi bir kez daha yasaklandı

Cama can veren cam işçileri dördüncü kez yasaklanan ve ellerinden alınan grev hakkına sahip çıkıyor. Grevlerinin yasaklanmasına rağmen, Trakya'dan Eskişehir'e tüm işyerlerini eylem alanlarına dönüştürme kararlılıklarında.

AKP hükümetleri, söz konusu işçi hakları olduğunda, grev yasaklarında rekordan rekora koşuyor. Son olarak yasaklanan Şişecam işçilerinin grevi ile AKP'nin 15 yıllık iktidarı boyunca yasaklamış olduğu grev sayısı 12'ye ulaştı.

Türk-İşe bağlı Kristal-İş Sendikası ile Şişecam patronları arasında devam eden toplu iş sözleşmesi grev aşamasında, bir kez daha hükümetin müdahalesi ile karşı karşıya kaldı ve 6 bin Şişecam işçisinin grevi erteleme adı altında yasaklandı. Bu yasaklama ile Şişecam işçilerinin grevleri AKP hükümeti döneminde dördüncü kez yasaklanmış oldu.

İbresi sürekli sermayeyi gösteren, her seferinde işverenleri koruyan, dinleyen taleplerini dikkate alan AKP, evrensel bir hak olan, ülkemizde de yasalarla düzenlenmiş olan grev hakkını, her seferinde Bakanlar Kurulu kararıyla erteleterek kullanılamayan bir hak haline getirdi. Daha önce, Şişecam işçilerinin 2014 yılında ertelenen grevlerinin ardından, Kristal-İş Sendikası'nın

NURAN GÜLENC

Anayasa Mahkemesi'ne yaptığı başvuru sonucunda, Anayasa Mahkemesi'nin ertelemenin hak ihlali olduğuna karar vermesine rağmen, 24 Mayıs 2017 tarihinde greve çıkmaya hazırlanan cam işçilerinin grevi, bir kez daha erteleme adı altında yasaklandı.

Hükümet, tasarrufundaki toplumu yaratma yolunda önündeki tüm taşları tek tek kaldırıyor. Demokrasi, hukuk, insan hakları, kadın hakları, işçi hakları gibi evrensel değerlerin "yeni" Türkiye'de yerinin olmadığı artık biliniyor. Kıdem tazminatı, iş güvencesi gibi işçilerin kazanılmış haklarına yapılan saldırılar ve karşı karşıya kaldıkları grev ertelemeleri de bunun en net göstergeleridir.

Hükümet, grev ertelemeleri adı altında getirdiği yasaklarla ücretli kesime ve sendikalara aba altından sopa gösteriyor. Bir yandan sendikaların varlık nedeni olan "pazarlık güçlerini" elinden alıp sendikaları ve işçileri hizaya getirmeye çalışırken, diğer taraftan, işçilere sefalet koşullarında ve sefalet ücretleriyle tam da sermayenin istediği çalışma koşullarını dayatıyor. Grev hakkının kullanılamaz hale gelmesi, sendikalı işyerlerinde ücret, sosyal hak pazarlığı yapabilmeyen aracılığı olan toplu sözleşme müzakerelerinde işçinin elinden en güçlü kozu almak ve işçiyi işverenin insafına bırakmak anlamına gelir.

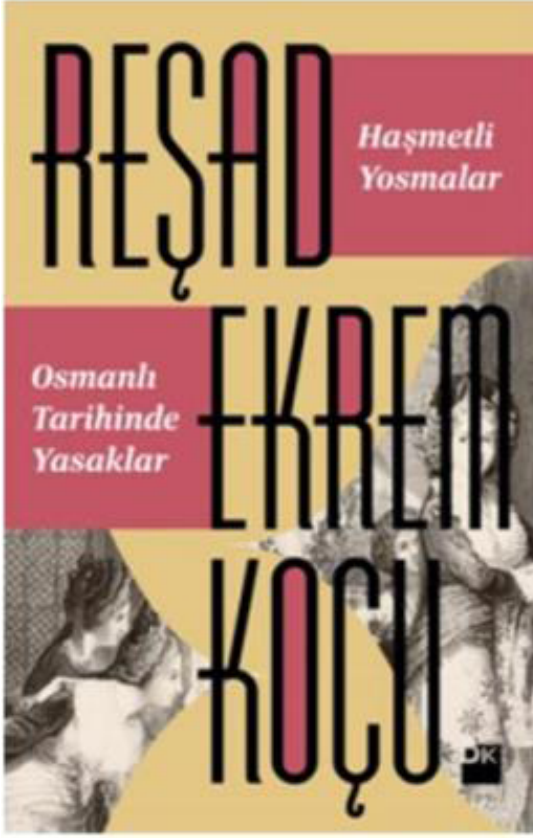
HER YER EYLEM ALANI

İşçi sınıfın geçmişten bugüne deneyimleri, ufku, sermaye ve hükümet cephesinden gelen bu saldırıları göğüsleyebilecek birikimi bugünlere taşımıştır. Baskı ve zor dönemleri aynı zamanda işçilerin kendi tarihlerini yazdıkları dönemlerdir. Tarih bunun örnekleriyle doludur. 15-16 Haziran Direnişi (1970), Büyük Madenci Yürüyüşü (1991) bunlardan sadece bir kaçıdır.

Hükümetin alışkanlık haline getirmiş olduğu grev ertelemelerine karşı, en ciddi başkaldırı da, 20 Ocak 2016 tarihinde grevleri yasaklanan metal işçilerinden gelmişti. Birleşik Metal-İş Sendikası ile Elektromekanik Metal İşverenleri Sendikası (EMİS) arasında devam eden toplu sözleşme görüşmelerinde ortaya çıkan uzlaşmazlık sonucunda gelinen grev aşaması, yine hükümetin devreye girmesi sonucunda, Bakanlar Kurulu'nun "grev ertelemesi" ile noktalanmıştı. Ancak, metal işçileri grev yasağını tanımayarak grevlerini işyerinde sürdürdüler. İşçilerin direnişi, hem işverenin uzlaşmaz tavrına hem hükümetin grev yasaklarına karşı bir meydan okumaydı. Sonunda direnen metal işçileri ipi göğüsleyen taraf oldu.

Cama can veren cam işçileri dördüncü kez yasaklanan ve ellerinden alınan grev hakkına sahip çıkıyor. Grevlerinin yasaklanmasına rağmen, Trakya'dan Eskişehir'e tüm işyerlerini eylem alanlarına dönüştürme kararlılıklarında. İşçiler, yasaklanmasa grevin ilk günü olacak olan, 24 Mayıs 2017 tarihinden itibaren taleplerinin kabul edilmesi için işyerlerinde eylemlerine devam ediyorlar.

Yaşadığımız ağır günlerin ardından, yarına bugünden bir umut taşımak istiyorsak, cam işçilerinin grevine sahip çıkmak ve eylemlerini büyütme zorundayız. Var olduğu günden bugüne, ayağa kalktığı anda sermayenin ve iktidarlarının korkulu rüyası olmuş işçilere destek, Şişecam patronlarına da, hükümete de verilecek en iyi yanıt olacaktır.

Haşmetli Yosmalar - Osmanlı Tarihinde Yasaklar

Yazar: **Reşad Ekrem Koçu**
Yayınevi: **Doğan Kitap**
Baskı Yılı: **2017**
Sayfa Sayısı: **175**

100 Yasaklı Kitap

Yazar: **Birol Aktaş**
Yayınevi: **Ağaçkakan Yayınları**
Baskı Sayısı: **2017**
Sayfa Sayısı: **312**

Kitaplarda 'Yasak'...

Demokratik Toplum Düzeni ve Parti Yasakları

Yazar: **Sabahattin Nal**
Yayınevi: **Gündoğan Yayınları**
Baskı Yılı: **2014**
Sayfa Sayısı: **344**

Milli Mücadele Yıllarında Bir Yasak Denemesi Men-i Müskirat (İçki Yasası) Kanunu ve Toplumsal Hayata

Yazar: **Uğur Üçüncü**
Yayınevi: **Çizgi Kitabevi**
Baskı Yılı: **2012**
Sayfa Sayısı: **338**

Yasak Olmayan Hazlar

Yazar: **Adam Phillips**

Çevirmen: **Saliha Nilüfer**

Yayınevi: **Metis Yayıncılık**

Baskı Yılı: **2017**

Sayfa Sayısı: **160**

12 Eylül Yasakları

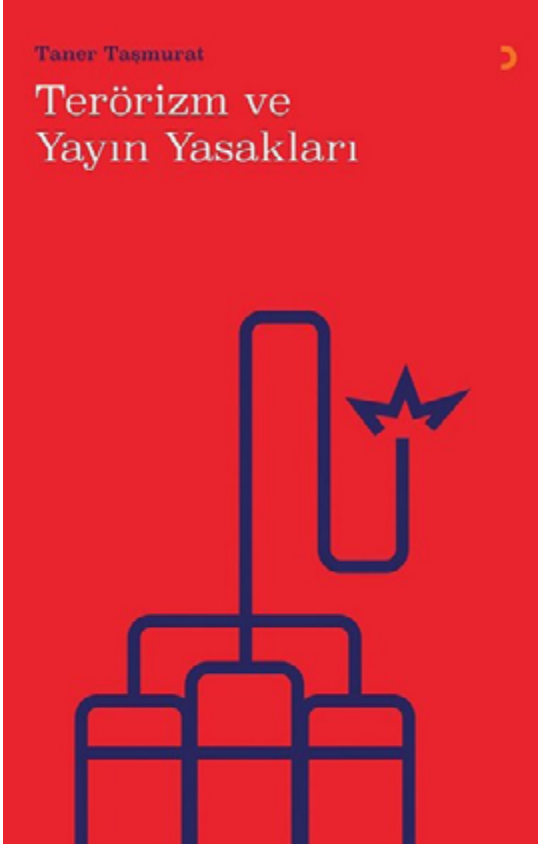
Yazar: **Mehmet Sucu**

Yayınevi: **Cumhuriyet Kitapları**

Baskı Yılı: **2010**

Sayfa Sayısı: **194**

Kitaplarda 'Yasak'...

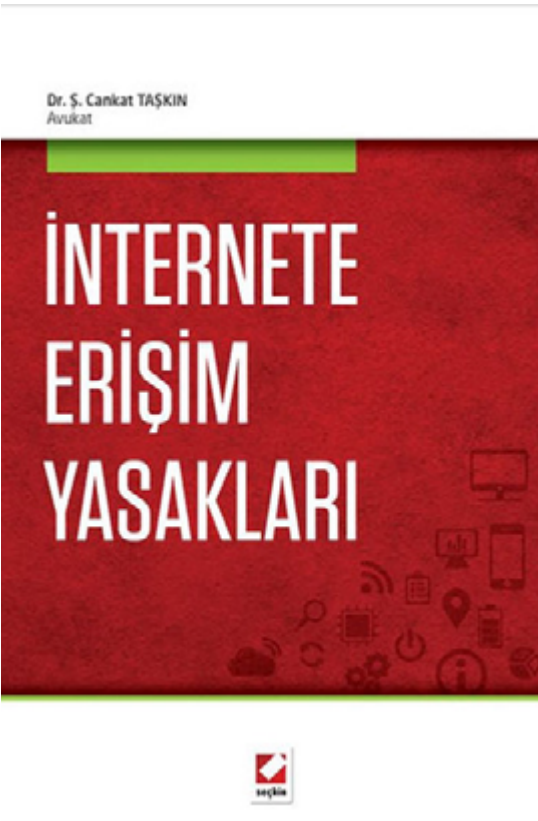
Terörizm ve Yayın Yasakları

Yazar: **Taner Taşmurat**

Yayınevi: **Cinius Yayınları**

Baskı Yılı: **1999**

Sayfa Sayısı: **199**

İnternete Erişim Yasakları

Yazar: **Şaban Cankat Taşkin**

Yayınevi: **Seçkin Yayıncılık**

Baskı Sayısı: **2016**

Sayfa Sayısı: **448**

Milletlerarası Tahkimde Dava Açma Yasakları

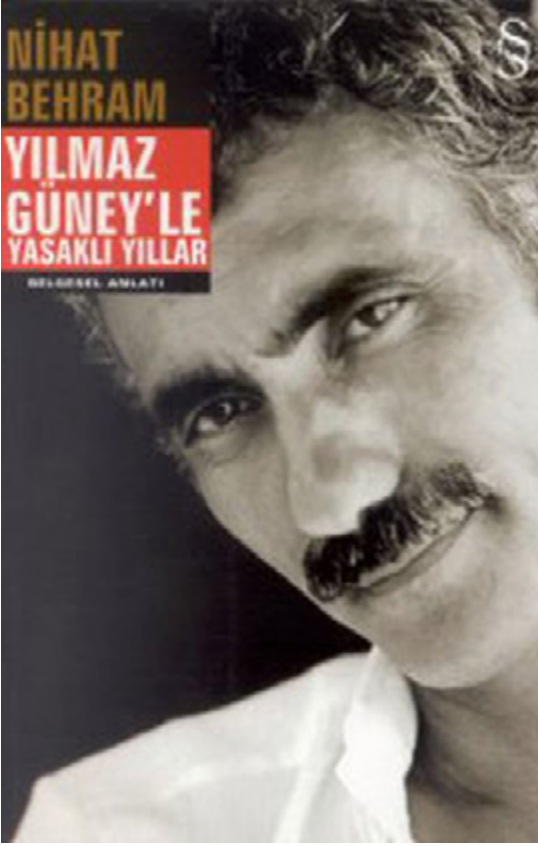
Yazar: İlyas Gölcüklü
Yayınevi: On İki Levha Yayıncılık
Baskı Yılı: 2018
Sayfa Sayısı: 481

Yasaklı Sanat Olarak Minyatür, Resim ve Grafik Tarihi

Yazar: Zeki Tez
Yayınevi: İnkılap Kitabevi
Baskı Yılı: 2018
Sayfa Sayısı: 260

Kitaplarda 'Yasak'...

Yılmaz Güney'le Yasaklı Yılları

Yazar: **Nihat Behram**Yayınevi: **Everest Yayınları**Baskı Yılı: **2008**Sayfa Sayısı: **447**

Yaman Akdeniz • Kerem Altıparmak

İnternet:**Girilmesi Tehlikeli ve Yasaktır**

Türkiye'de İnternet İçerik Düzenlemesi
ve Sansüre İlişkin
Eleştirel Bir Değerlendirme

Ankara İ. Sath Ceza Mahkemesi, 05.05.2008 tarih ve 2008/462 no.lu karar

İnternet:Girilmesi Tehlikeli ve YasaktırYazar: **Yaman Akdeniz, Kerem Altıparmak**Yayınevi: **İmaj Yayıncılık**Baskı Yılı: **2008**Sayfa Sayısı: **416**

BİLİMSSEL BİLGİ VE AFOROZ
KORKUSU ARASINDA

YENİLİK
YASAKLAMA VE
YORUM

NASR HAMİD EBU ZEYD

mana
YAYINLARI

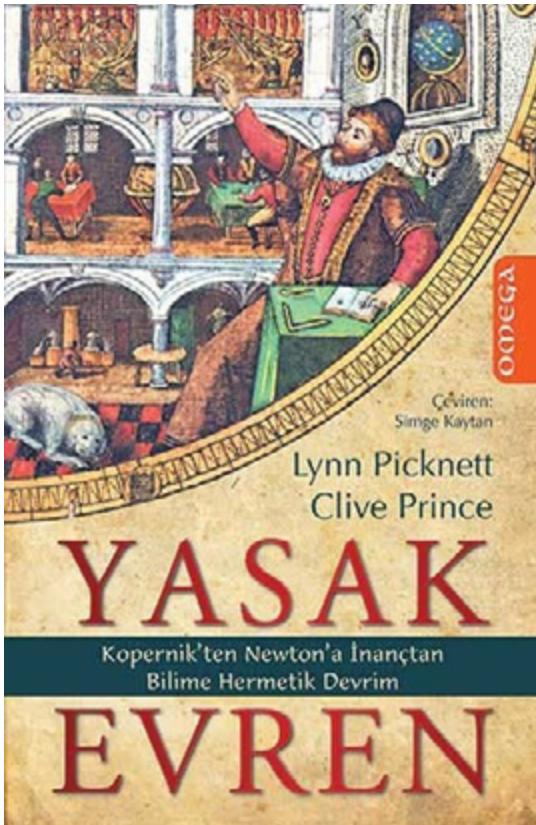
Alaca Bir Öfke

Yazar: **Hikmet Çetinkaya**

Yayınevi: **Cumhuriyet Kitapları**

Baskı Yılı: **2009**

Sayfa Sayısı: **172**

Yasak Evren

Yazar: **Clive Prince , Lynn Picknett**

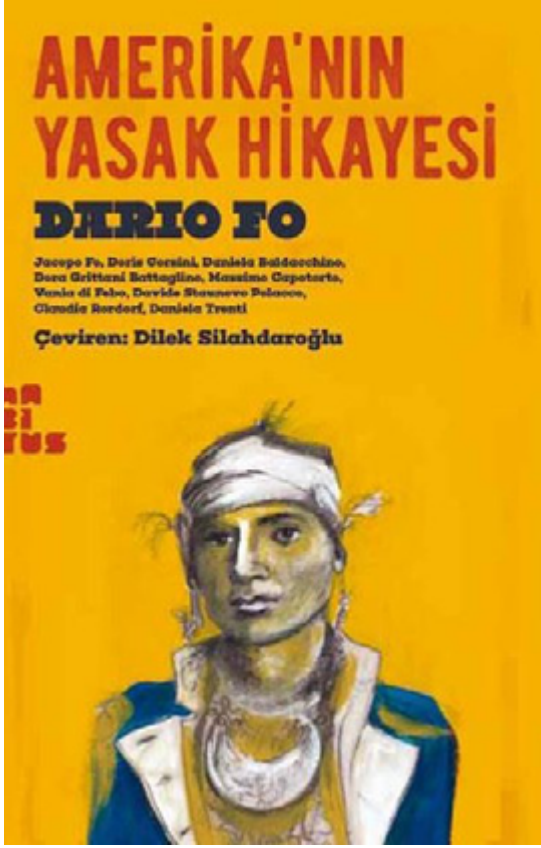
Çevirmen: **Simge Kaytan**

Yayınevi: **Omega Yayınları**

Baskı Sayısı: **2018**

Sayfa Sayısı: **440**

Kitaplarda 'Yasak'...

Amerika'nın Yasak Hikayesi

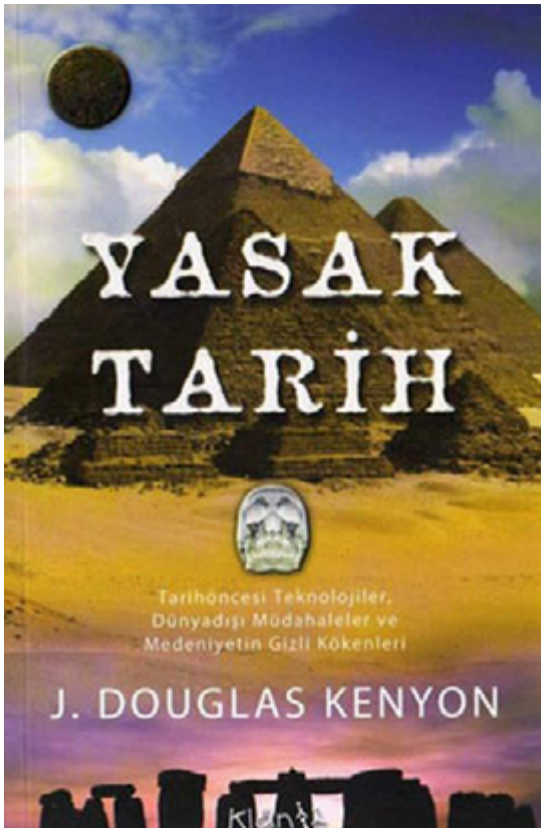
Yazar: **Dario Fo**

Çevirmen: **Dilek Silahdaroğlu**

Yayınevi: **Habitus Kitap**

Baskı Yılı: **2017**

Sayfa Sayısı: **128**

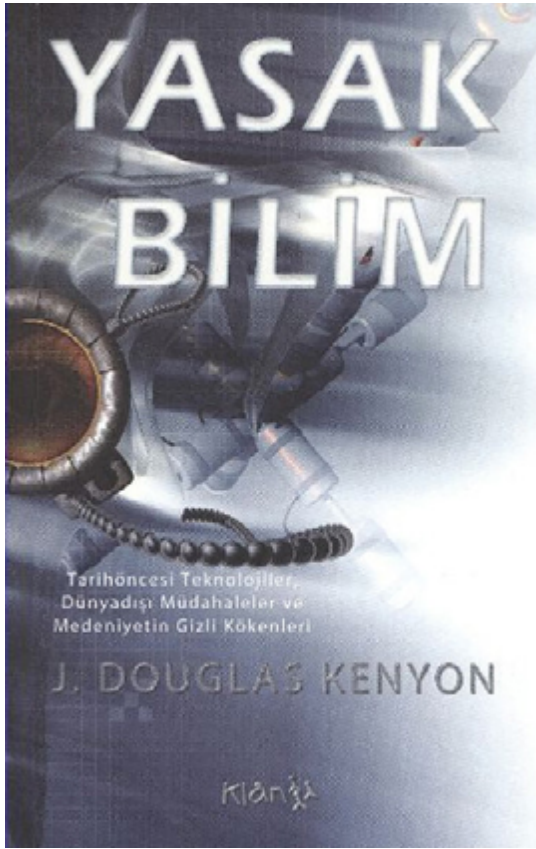
Yasak Tarih

Yazar: **J. Douglas Kenyon**

Yayınevi: **Klan Yayınları**

Baskı Yılı: **2008**

Sayfa Sayısı: **472**

Yasak Bilim

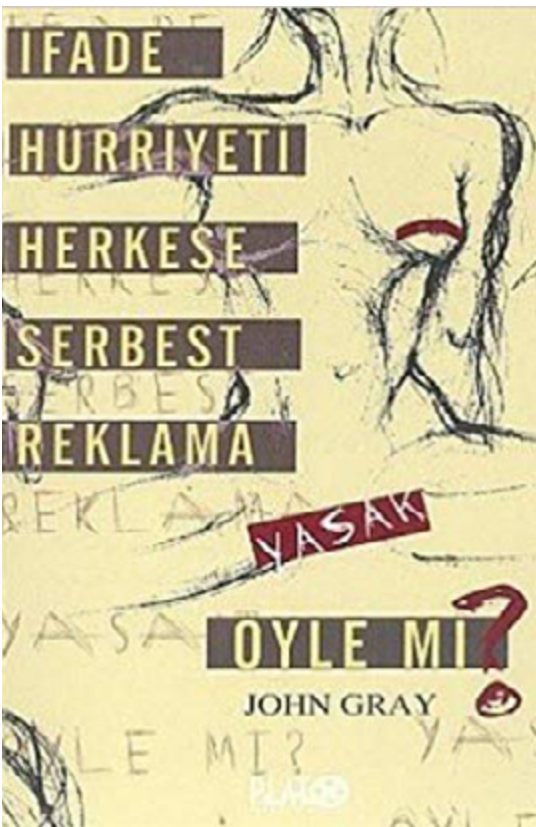
Yazar: **J. Douglas Kenyon**

Çevirmen: **Demet Taşkan**

Yayınevi: **Klan Yayınları**

Baskı Yılı: **2010**

Sayfa Sayısı: **448**

İfade Hürriyeti Herkese Serbest Reklama Yasak Oyle mi?

Yazar: **John Gray**

Çevirmen: **Ataç Ünlü**

Yayınevi: **Plato Film Yayınları**

Baskı Yılı: **2003**

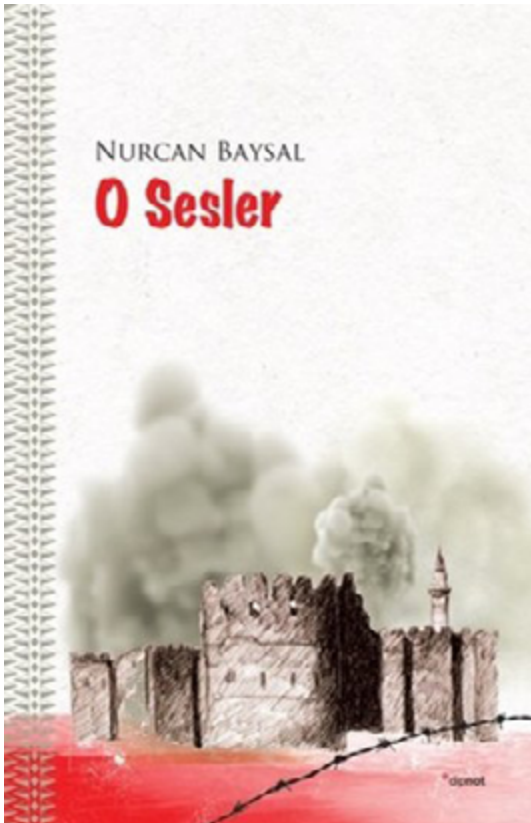
Sayfa Sayısı: **36**

Kitaplarda 'Yasak'...

Reklam Yasakları ve İfade Özgürlüğü

Yazar: **John Gray**
Çevirmen: **Ataç Ünlü**
Yayınevi: **Liberte Yayınları**
Baskı Yılı: **1997**
Sayfa Sayısı: **50**

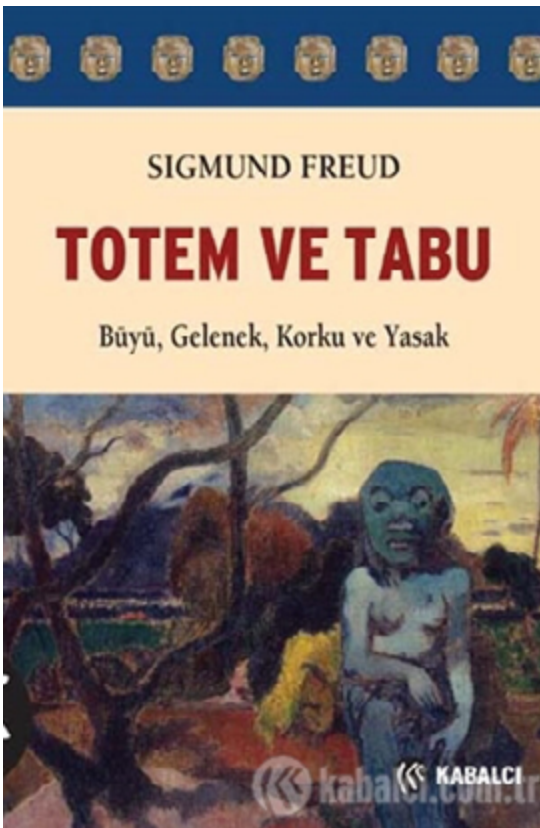
O Sesler

Yazar: **Nurcan Baysal**
Yayınevi: **Dipnot Yayınları**
Baskı Yılı: **2018**
Sayfa Sayısı: **168**

Kürdistan: Yasak Ülkeye Yolculuk

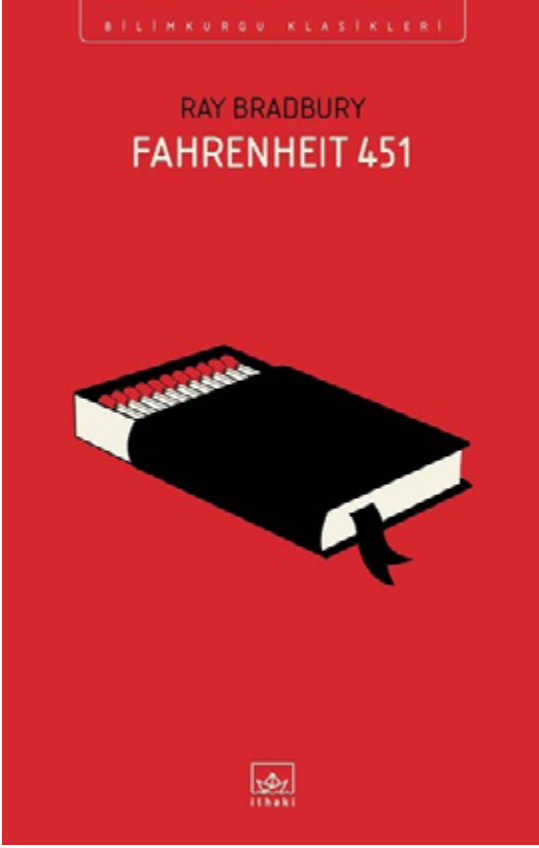
Yazar: **Manuel Martorell**
Çevirmen: **İrfan Güler**
Yayınevi: **Avesta Yayınları**
Baskı Yılı: **2009**
Sayfa Sayısı: **374**

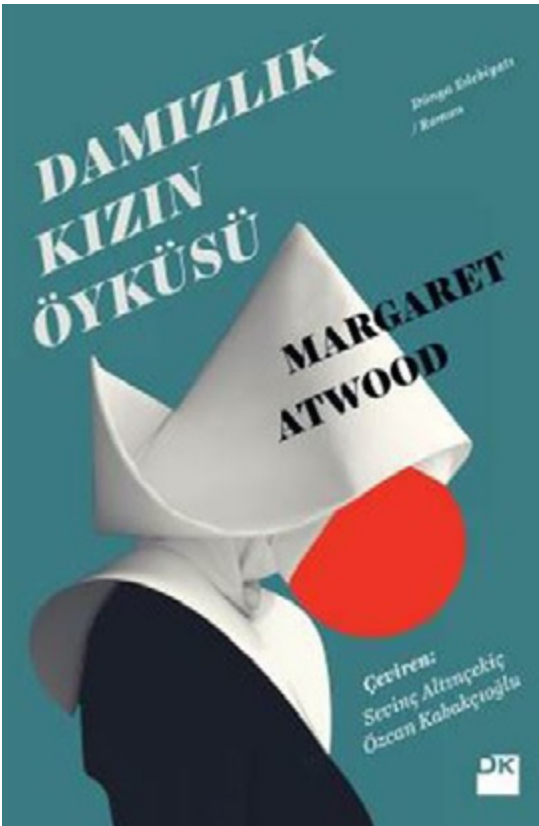
Totem ve Tabu Büyü Gelenek Korku ve Yasak

Yazar: **Sigmund Freud**
Yayınevi: **Kabalıcı Yayınevi**
Baskı Yılı: **2015**
Sayfa Sayısı: **241**

Kitaplarda 'Yasak'...

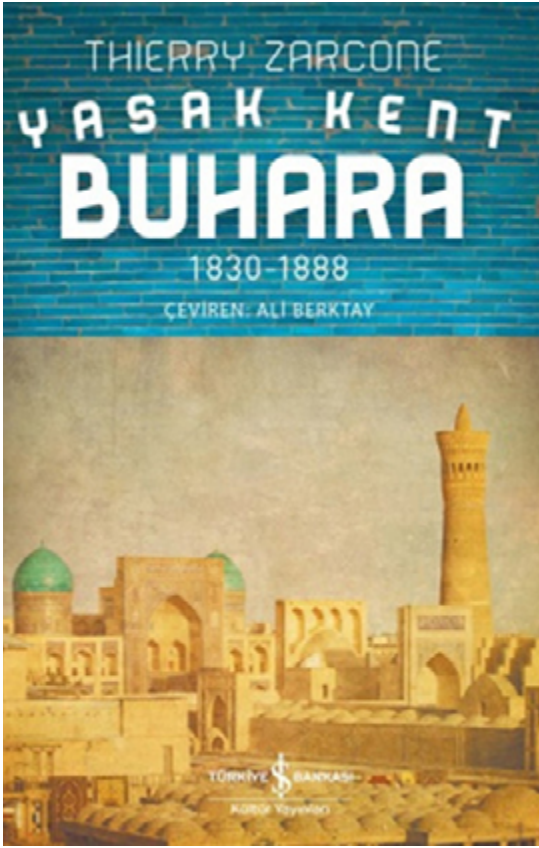

Fahrenheit 451

Yazar: **Ray Bradbury**Çevirmen: **Dost Körpe**Yayınevi: **İthaki Yayınları**Baskı Yılı: **2018**Sayfa Sayısı: **208**

Damızlık Kızın Öyküsü

Yazar: **Margaret Atwood**Çevirmen: **Sevinç Altınçekiç , Özcan Kabakçıoğlu**Yayınevi: **Doğan Kitap**Baskı Yılı: **2017**Sayfa Sayısı: **384**

Yasak Kent Buhara

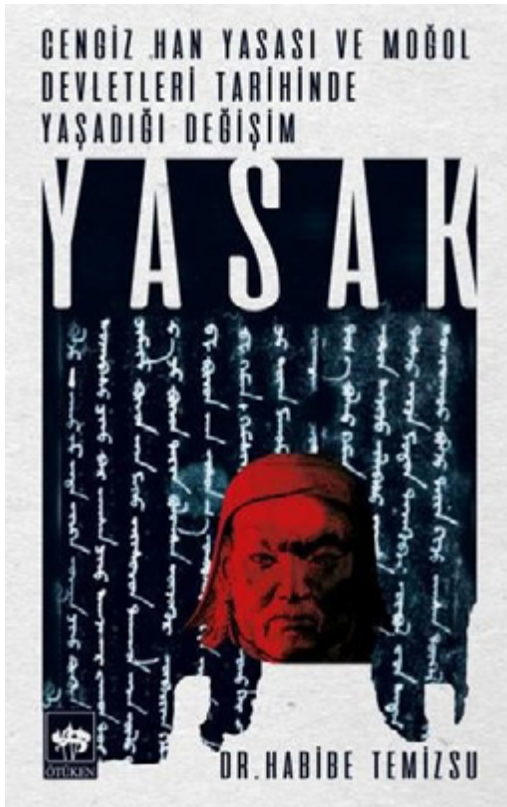
Yazar: **Thierry Zarcone**

Çevirmen: **Ali Berktay**

Yayınevi: **İş Bankası Kültür Yayınları**

Baskı Yılı: **2013**

Sayfa Sayısı: **170**

Cengiz Han Yasası ve Moğol Devletleri Tarihinde Yaşadığı Yasak

Yazar: **Habibe Temizsu**

Yayınevi: **Ötüken Neşriyat**

Baskı Yılı: **2018**

Sayfa Sayısı: **232**